

บทที่ 2

วิวัฒนาการ ความหมาย และแนวคิดที่เกี่ยวกับ การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์

การศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนหลักการต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ทั้งความหมาย ความสำคัญ สถานภาพ พฤติกรรม ความรับผิดชอบ การคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนถึงสถานการณ์การทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย อันจะทำให้เข้าใจในเรื่องราวและประเด็นปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ได้อย่างถ่องแท้

2.1 วิวัฒนาการของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

2.1.1 วิวัฒนาการของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในสังคมตะวันตก

สังคมตะวันตก (ประเทศในแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา รวมถึงเครือรัฐออสเตรเลีย) ตั้งแต่ยุคโบราณ เช่น ยุคกรีกโรมันและในสิ้นสุดยุคกลาง (ศตวรรษที่ 15) ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อห้ามทำร้าย ฆ่า หรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณ โหดร้ายขึ้นมาบังคับใช้กับประชาชนในประเทศ โดยตรงแต่อย่างใด จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 ที่สังคมตะวันตกเริ่มปรากฏบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1641 (พ.ศ. 2184) ในกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมสซาชูเซตส์ แต่การบัญญัติกฎหมายในครั้งนั้นยังไม่ได้เป็นการบังคับใช้กฎหมายในฐานะที่เป็นกฎหมายของประเทศแต่ประการใด กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในฐานะเป็นกฎหมายของรัฐในสหรัฐอเมริกาได้เกิดขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 1829 (พ.ศ. 2372) ในมลรัฐนิวยอร์ก

อย่างไรก็ดี กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกานั้นเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ตราและประกาศใช้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1822 (พ.ศ. 2365) จึงนับได้ว่าประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก ในสังคมตะวันตกสมัยใหม่ที่ได้มีการกล่าวและบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ และมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ 2 ที่ได้บัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ และประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมา เช่น ประเทศแคนาดา มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามการทารุณกรรม

สัตว์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1892 (พ.ศ. 2435) รัฐเทศเมเนีย ในเครือรัฐออสเตรเลียมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณสัตว์ขึ้นในปี ค.ศ. 1925 (พ.ศ. 2468) ประเทศโปแลนด์ เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1977 (พ.ศ. 2520) และสมาพันธ์รัฐสวิส เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524) เป็นต้น

สังคมตะวันออก (ประเทศในแถบเอเชีย) หากได้ศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้วพบว่า บทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อห้ามทำร้าย ฆ่า หรือปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณโหดร้าย ได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในบริเวณแถบประเทศอินเดีย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 269 (หรือก่อนคริสตศักราช 274 ปี) ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยพระองค์ได้ออกพระราชกำหนดจำกัดการฆ่า และการทำให้สัตว์พิการ ดังหลักฐานปรากฏในจารึกหลักศิลา ฉบับที่ 5 ว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปิยทัสสี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพได้ตรัสไว้ดังนี้

ข้าฯ เมื่อราชาภิเษกแล้วได้ 26 พรรษา ได้ออกประกาศให้สัตว์ทั้งหลายต่อไปนี้ เป็นสัตว์ ปลอดภัยจากการถูกฆ่า ซึ่งได้แก่ นกแก้ว นกสาธิกา นกจากพราก หงส์ นกน้ำมันทมุข นกน้ำคลาภูะ ค้างคาว มดแดงมะม่วง เต่าเล็ก ปลาไมมกระดุก ปลากระเบน เต่าและกบ กระจงที่อยู่ตามคาคบไม้ กวางเร็ว วัวตอน สัตว์ที่อาศัยหากินในเรือน แรด นกพิราบเทา นกพิราบบ้าน และบรรดาสัตว์ 4 เท้า ทั้งปวงที่ไม่ใช่สัตว์ใช้งานและไม่ใช่สัตว์สำหรับบริโภค แม่แพะ แม่แกะ และแม่หมูที่กำลังมีท้องก็ดี กำลังให้นมลูกก็ดี ย่อมเป็นสัตว์ที่ไม่พึงฆ่า และแม่ลูกอ่อนของสัตว์เหล่านั้นที่อายุยังไม่ถึง 6 เดือน ก็ไม่พึงถูกฆ่าเช่นกัน ไม่พึงกระทำการตอนไก่ เหาแถบที่มีสัตว์มีชีวิตอาศัยอยู่ ไม่พึงเผาป่าเพื่อการอันหาประโยชน์มิได้ หรือเพื่อการทำลายสัตว์ไม่พึงเลี้ยงชีวิตด้วยชีวิต

ไม่พึงฆ่าและขายปลาเนื่องในวันขึ้น 8 ค่ำ 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ แรม 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ อนึ่งในวันดังกล่าวไม่พึงฆ่าแม้สัตว์ชนิดอื่น ๆ ในป่าช้า และในเขตสงวนปลา ของชาวประมง... และในวันมงคลไม่พึงทำการตอนวัว แม้ถึงแกะ แพะ หมู และเหล่าสัตว์อื่นๆ ที่เคยตอนกันอยู่ก็ไม่พึงทำการตอนในวันเช่นนั้น...”

พระราชกำหนดของพระเจ้าอโศกมหาราช ดังกล่าว ถือได้ว่า เป็นกฎหมายต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ที่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมตะวันออก โดยมีการนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการกำหนดกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นสาวกในพระพุทธศาสนา และมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระองค์จึงทรงนำเอาแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องอหิงสามาใช้ในการบริหารราชอาณาจักรของพระองค์ ลักษณะของพระราชกำหนดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นในเรื่องของการฆ่าสัตว์เป็นสำคัญที่มีให้ฆ่าสัตว์ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ รวมไปถึงห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ที่ลักษณะที่ไม่สมควร เช่น การฆ่าสัตว์ที่กำลังท้อง การฆ่าลูกอ่อนของสัตว์ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี นับจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว ไม่พบว่ามียกกฎหมายในลักษณะ ดังกล่าวปรากฏอยู่ในประเทศใด ๆ ในแถบเอเชียอีกเลย จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 เริ่มมีประเทศ ต่างๆ บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการห้ามการทำร้าย หรือกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ ขึ้นมาบังคับใช้ เช่น ประเทศอินเดีย มีการบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) ประเทศมาเลเซีย มีทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณสัตว์อยู่ในพระราชบัญญัติสัตว์ ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1953 (พ.ศ. 2496) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์มีการกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดภายใต้กฎระเบียบว่าด้วยสัตว์และนก ปี ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) และต่อมาจึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสัตว์และนกในปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ประเทศญี่ปุ่น บัญญัติห้ามทารุณกรรมสัตว์ในกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองและควบคุมสัตว์ เมื่อปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2516) หรือในประเทศไทย บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ปรากฏเป็นครั้งแรกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ซึ่งตรงกับปี ค.ศ. 1908

ทั้งนี้ ในแต่ละประเทศต่างมีวิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ที่แตกต่างกัน ออกไป ขึ้นอยู่กับกระบวนการแนวความคิดที่มีต่อสัตว์ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการทารุณสัตว์ในสังคมนั้น ๆ ว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด¹

2.1.2 วิวัฒนาการของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศแรกที่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง แก่สัตว์ จากการถูกทารุณกรรมผ่านทางกฎหมาย โดยเกิดขึ้นในกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในอาณานิคมอ่าวแมสซาชูเซต เมื่อปี ค.ศ. 1641 (พ.ศ. 2184) ที่ได้มีการสร้างข้อกำหนดห้ามกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต เพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และมีข้อกำหนดในเรื่องการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมโดยไม่ใช้งานสัตว์หนักเกินไป ไม่ให้ปล่อยให้สัตว์ต้องหิว เจ็บป่วย หรือปล่อยให้สัตว์ไปในที่ที่อันตราย แต่กฎหมายดังกล่าวก็เป็นเพียงกฎหมายที่บังคับใช้เฉพาะกับกลุ่มบุคคลเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น

จนกระทั่งเข้าสู่ต้นศตวรรษที่ 19 ความพยายามของสังคมในการบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมามีบังคับใช้ได้ปรากฏให้เห็นเป็นครั้งแรกในประเทศ โดยมีการเรียกร้องให้การกระทำทารุณสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งในทางอาญาของกฎหมายมลรัฐ แต่กระนั้นก็ตามยังไม่ปรากฏว่า มีมลรัฐใดบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาใช้บังคับโดยตรงตามที่เรียกร้อง จนมาในปี ค.ศ. 1829 (พ.ศ. 2372) พบการเคลื่อนไหวของกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ที่แสดงออกอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกของประเทศเกิดขึ้นในมลรัฐนิวยอร์ก ภายใต้กฎหมายแห่ง

¹ ธันวรัตน์ โรจนโรวรรณ. (2551). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 115-117.

มลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 26 ซึ่งเป็นการบัญญัติให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดฐานหนึ่งในทางอาญา ที่ใช้บังคับ แก่กรณีการทารุณกรรมต่อสัตว์ได้โดยตรง ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติว่า

“บุคคลใด ๆ ซึ่งเจตนาฆ่า ทำให้พิการ หรือทำอันตรายต่อม้า วัว ฝูงสัตว์อื่น ๆ หรือแกะที่เป็นของบุคคลอื่น หรือการกระทำการ โดยเจตนามุ่งร้ายและทุบตีทรมานอย่างทารุณต่อสัตว์ แม้จะเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น จะถูกตัดสินว่ามีความผิดประเภทความผิดมรยโทษ”

เห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวได้จำกัดให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะสัตว์ประเภทม้า วัว ฝูงสัตว์ และแกะ อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ให้สิทธิทางกฎหมายแก่สัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากการใช้หรือการปฏิบัติอันทารุณโหดร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยเจ้าของสัตว์ แม้ในมุมมองของกฎหมายจะมองว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สิน แต่ขณะเดียวกันสัตว์เหล่านั้นก็มีสิทธิทางกฎหมายที่จะได้รับการปฏิบัติที่ดีเป็นครั้งแรกที่พบในสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎหมายแล้ว พบว่ากฎหมายมุ่งการควบคุมศีลธรรมของประชาชนมากกว่าที่จะมุ่งคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรม เนื่องจากผู้บัญญัติกฎหมายมองว่า ความเจ็บปวดและความทรมานของสัตว์อันเกิดจากการทารุณกรรมนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องที่มากไปกว่าเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางศีลธรรมของการกระทำของมนุษย์โดยทั่วไปแล้วอะไรที่มนุษย์ต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมก็จะมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมา เช่น กรณีของการทารุณสัตว์ เมื่อสังคมต้องการให้เกิดความสงบสุขขึ้น ก็จะมีการบัญญัติให้การทารุณสัตว์เป็นความผิดตามกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคม และเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม

ต่อมากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในมลรัฐนิวยอร์กได้เคลื่อนไหวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่มากขึ้น เนื่องจากได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การแก้ไขครั้งแรกเกิดขึ้นจากความพยายามในการเรียกร้อง และสนับสนุนให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายใต้การนำของเฮนรีเบิร์ก เนื่องจากเขาเห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่นั้นมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ เช่น กฎหมายไม่ได้มีการพูดถึงการกระทำที่เป็นการละเลยที่สำคัญ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ผ่านมาก็ถูกเพิกเฉย จึงเห็นควรที่เราจะต้องทำการทบทวนแก้ไขกฎหมายดังกล่าว และในที่สุดข้อเรียกร้องดังกล่าวก็ประสบความสำเร็จเมื่อปี ค.ศ. 1866 (พ.ศ. 2409) โดยมีการแก้ไขถ้อยคำในกฎหมายแห่งมลรัฐนิวยอร์กใหม่ ดังนี้

“บุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะกระทำหรือละเว้นการกระทำ โดยมีเจตนาฆ่า ทำให้พิการ ทำอันตราย ทำร้าย ทำให้เจ็บปวด หรือทุบตี ทรมานอย่างทารุณต่อม้า ล่อ วัว ฝูงสัตว์อื่น ๆ แกะ หรือสัตว์อื่น ๆ ที่เป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่นจะถูกตัดสินว่ามีความผิดประเภทมรยโทษ”

การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงก้าวสำคัญหลายประการที่มีต่อสัตว์ในสังคม ประการแรก คือ ข้อห้ามนั้นได้นำมาใช้กับเจ้าของสัตว์ที่ไม่ใส่ใจสัตว์ของตน ประการ

ที่สอง ถือว่า การกระทำที่เป็นการละเลยหรือเพิกเฉย เสมือนเป็นการกระทำที่มีเจตนา ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความผิดทางอาญา และประการสุดท้าย การกระทำที่ผิดตามกฎหมายนี้ได้ขยายรูปแบบของ การกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์เพิ่มเติมจากเดิม

จากการแก้ไขในครั้งนี้นำให้กฎหมายมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น กฎหมายได้ถูกแก้ไข โดยใช้คำว่า “บรรดาสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลาย” แทนคำว่า “บรรดาม้า ล่อ วัว ปศุสัตว์ และ หรือ สัตว์อื่นที่เป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการคุ้มครองสัตว์จากการถูกทารุณกรรม ซึ่งเดิมคุ้มครองเฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ (ปศุสัตว์) มาเป็นการคุ้มครองสัตว์ทุกประเภทที่มีชีวิตไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่า และกฎหมายยังระลึกถึงความ เป็นเจ้าของน้อยลง รวมทั้งให้การยอมรับว่า ประชาชนไม่ว่าใครก็สามารถที่จะกระทำทารุณกรรม สัตว์ของตนได้ นอกจากนี้ ประเภทของการกระทำผิดที่เป็นการทารุณสัตว์นั้นได้มีการขยาย ขอบเขตมากขึ้น เช่น รวมถึงการใช้งาน หรือบรรทุกเกินพิกัด หรือการทรมานในรูปแบบต่าง ๆ กัน ไม่ให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น การทุบตีอย่างทารุณหรือไม่มีเหตุจำเป็น และการฆ่าหรือทำให้พิการ โดยไม่จำเป็น เป็นต้น

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับใหม่ยังได้กำหนดให้กรณีของการใช้สัตว์กัน โดยการเลี้ยง หรือ การจัดให้มีการเลี้ยงสัตว์เช่นนั้นขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทิง การชนไก่ การกัดสุนัข การล่าหมี เป็น ความผิดที่มีโทษตามกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรก และมีการกำหนดเนื้อหาครอบคลุมไปถึงเรื่อง การ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของที่จะต้องจัดเตรียมอาหารและน้ำที่จำเป็นและมีคุณภาพต่อสัตว์ และการมอบอำนาจให้บุคคลผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายนี้สามารถเข้าไปในสถานที่เพื่อจัดการหรือ จัดเตรียมสิ่งที่เป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ได้ด้วย และสิ่งสำคัญที่ปรากฏในกฎหมายที่ได้รับ การแก้ไขใหม่อีกประการหนึ่งก็คือการให้สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แห่งอเมริกา ซึ่งเป็น องค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนกิจการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสัตว์ และ สนับสนุนให้มีการบังคับใช้กฎหมายมีอำนาจจับกุม และบังคับตามบทบัญญัติในกฎหมายนี้ได้ด้วย เพื่อเป็นการลดภาระให้แก่ตำรวจและทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ พบว่า กฎหมายได้หันมาให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสัตว์ จากการกระทำทารุณกรรมของมนุษย์มากกว่า การมุ่งที่จะควบคุมทางศีลธรรมของคนในสังคมตามแนวความคิดในระยะแรกของการบัญญัติ กฎหมายนี้ ดังเห็นได้จากการสร้างมาตราใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้กับกรณีดังกล่าวหลายมาตรการ

อย่างไรก็ดี การพัฒนาแก้ไขของกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่นี้ กฎหมายยังคงได้รับการปรับปรุงแก้ไขอยู่เรื่อยมาเพื่อให้เหมาะสมและ ทันสมัยสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุที่กฎหมายได้รับการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของความมุ่งหมายของกฎหมายป้องกันการทารุณ

สัตว์ในระยะหลังที่จะเริ่มมีขึ้น เพื่อใช้ในการควบคุมศีลธรรมของคนในสังคมและเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมมาเป็นเพื่อมุ่งคุ้มครองสัตว์จากการทารุณกรรมสัตว์เป็นสำคัญ

สำหรับวิวัฒนาการของกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์ในมลรัฐอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากมลรัฐนิวยอร์ก พบว่าในขณะที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ของมลรัฐนิวยอร์กได้เกิดขึ้น มลรัฐอื่น ๆ ยังคงมีความคิดในเรื่องการทารุณสัตว์อย่างจำกัดจึงไม่มีการบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาใช้ดังเช่นมลรัฐนิวยอร์ก จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1835 (พ.ศ. 2378) การบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับมลรัฐนิวยอร์ก จึงได้ เกิดขึ้นในมลรัฐแมสซาชูเซต โดยถ้อยคำของกฎหมายมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก แต่การลงโทษสำหรับความผิดจะต่างออกไป (กฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซต กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100 ดอลลาร์)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1838 (พ.ศ. 2381) รัฐคอนเนตทิคัต และมลรัฐวิสคอนซิน ก็ได้บัญญัติกฎหมายต่อต้าน การทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในรัฐ และในเวลาต่อมามลรัฐต่าง ๆ ก็ได้มีการตราหรือบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ภายในมลรัฐของตน โดยนำกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กมาใช้เป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมาย เช่น มลรัฐเวอร์มอนต์มีการตรากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในปี ค.ศ. 1854 (พ.ศ. 2397) มลรัฐมินนิโซตา ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1851 (พ.ศ. 2394) มลรัฐเทนเนสซีตรา ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1858 (พ.ศ. 2398) และเมื่อสิ้นสุดศตวรรษที่ 19 มลรัฐส่วนใหญ่ต่างมีกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น โดยบทบัญญัติในกฎหมายของแต่ละมลรัฐมีความเหมือนและแตกต่างกันไปในรายละเอียด เช่น ลักษณะของการกระทำอันถือเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ระดับหรืออัตราการลงโทษ (หลายมลรัฐกำหนดโทษในระดับความผิดออกจากรัจฉะที่อีกหลายมลรัฐได้กำหนดโทษในระดับความผิดมัชยโทษหรือโทษสถานเบา เป็นต้น)

ระยะเวลาภายหลังที่มีการบัญญัติกฎหมายต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้ในแต่ละมลรัฐนั้นพบว่า ต่างก็ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ของตน เพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ควบคู่กับการเกิดและเติบโตของกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์อื่น ๆ

ปัจจุบันมลรัฐทั้งหมดและเขตของรัฐบาลกลาง มีกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น และส่วนใหญ่มีการบัญญัติกฎหมายให้เป็นความผิดฐานหนึ่ง แยกต่างหากจากฐานความผิดอื่น ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของรัฐ โดยที่กฎหมายต่อต้านการทารุณสัตว์ในปัจจุบันทั้งหมดล้วนแล้ว แต่คำนึงถึงความจำเป็นและความสำคัญในการคุ้มครองสัตว์จาก

การถูกละเมิด การละเลย การทอดทิ้ง และการทำให้เจ็บปวดทุกข์ทรมาน ควบคู่กับการควบคุมคุณธรรมของคนในสังคม

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกฎหมายต่อต้านหรือป้องกันการทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อนึ่งกฎหมายเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายและประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศที่ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะในฐานะเป็นตัวอย่างหรือแม่แบบให้ผู้บัญญัติกฎหมายในประเทศนั้น ๆ นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือการแก้ไขกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากสหรัฐอเมริกา มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายดังกล่าวอยู่ตลอดเวลาทำให้กฎหมายมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะการสร้างมาตรการเสริมต่าง ๆ และนำเอามาตรการเสริมนั้นเข้ามาใช้ เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น²

2.1.3 วิวัฒนาการของการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทย

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อสัตว์เป็นเวลานาน เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ในแง่กฎหมายจึงมีการบัญญัติกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับสัตว์และการให้ความคุ้มครองสัตว์ขึ้นมาบังคับใช้นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ แต่ละฉบับต่างมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ หากพิจารณาตามลำดับชั้นของกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ รวมทั้งกฎหมายลำดับรอง (พระราชกฤษฎีกากฎกระทรวง ประกาศกระทรวง) จะพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองเท่านั้น

สำหรับกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญนั้น นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีมาตราใดในรัฐธรรมนูญไทยไม่ว่าฉบับใดก็ตามกล่าวถึง การให้ความคุ้มครองดูแลสัตว์ไว้ด้วยไว้โดยตรง มีแต่ที่กล่าวถึงในส่วนแนวนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีได้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ ตัวอย่างของกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ที่ปรากฏในระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่บัญญัติขึ้นมาใช้บังคับแทน โดยกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการใช้สัตว์พาหนะ และคุ้มครองกรรมสิทธิ์และป้องกันการสักรสัตว์พาหนะ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 ต่อมามีการแก้ไขอีกหนึ่งครั้งและภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยกเลิกกฎหมายเดิมและบังคับตามกฎหมายใหม่ โดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการควบคุม โรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่า

² ชันวรัตน์ โจรจนโรวรรณ. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 1. หน้า 121-127.

สัตว์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่มาใช้แทนกฎหมายเก่าที่ถูกยกเลิกไป เพื่อคุ้มครองอนุรักษ์สัตว์ป่าและการขยายพันธุ์สัตว์ป่า และได้มีการแก้ไขใน พ.ศ. 2546 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2545 ซึ่งออก ตามความพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 เป็นกฎหมายที่กำหนดเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์และกำหนดมาตรการควบคุมการเลี้ยง หรือปล่อยสัตว์เพื่อรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชน ป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญและอันตรายจากเชื้อโรคที่จะเกิดจากสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

นอกเหนือจากกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์และการให้ความคุ้มครองสัตว์ในประเทศต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว พบว่า ประเทศไทยยังมีกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ในเรื่องของการทารุณกรรมสัตว์ (ที่พอเทียบเคียงได้กับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในต่างประเทศ) โดยมีวิวัฒนาการของกฎหมายดังต่อไปนี้

ประเทศไทยนับแต่อดีตเป็นต้นมาไม่พบว่ามีบทกฎหมายใดที่กำหนดให้การกระทำอันเป็นการทารุณโหดร้ายต่อสัตว์ ซึ่งมีผลทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุจำเป็นเป็นความผิด และผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางกฎหมาย จนกระทั่งใน พ.ศ. 2451 เมื่อได้มีพระบรมราชโองการให้ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 พบว่า ในภาค 2 ว่าด้วยลักษณะความผิดในส่วนที่ 10 ว่าด้วยความผิดที่เป็นลหุโทษ และปรากฏบทบัญญัติห้ามการทรมานในการใช้งานสัตว์จนถึงตาย หรือบาดเจ็บ อยู่ในมาตรา 335 (16) และ (17) ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 335 ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชนแลให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย

(16) ผู้ใดทรมานสัตว์หรือจลาจลด้วยความร้าย หรือมันฆ่าสัตว์หรือจลาจลให้ตายด้วยความลำบากโดยไม่จำเป็น ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษชั้น 3

(17) ผู้ใดทำให้ปศุสัตว์หรือสัตว์พาหนะถึงตายหรือมีบาดเจ็บ เพราะมันขบขี้หรือบรรทุกสัตว์นั้นจนเหลือขนาดไซร์ ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษชั้น 3

ด้วยบทบัญญัติของมาตรา 335 (16) และ (17) ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

อนึ่ง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้ใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2499 เมื่อมีการประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญาแทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เดิมที่ได้ถูกยกเลิกไปสำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามการทารุณและการใช้งานสัตว์เกินสมควรนั้นยังคงมีปรากฏอยู่ใน

ประมวลกฎหมายอาญามีได้ถูกตัดออกไปแต่อย่างใด โดยถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 381 และ มาตรา 382 ภาคความผิดลหุโทษ ดังนี้

มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะ เหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา อ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว ไม่ได้แตกต่างไปจากบทบัญญัติเดิมในกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่กฎหมายกำหนดห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณสัตว์และการใช้งานสัตว์ เกินสมควร เพียงแต่ประมวลกฎหมายอาญาได้เรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้เหมาะสมกับกาลเวลาเท่านั้นเอง อย่างไรก็ตาม กฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ในประเทศไทย ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หรือในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 อันจัดเป็นความผิดเกี่ยวกับ ศีลธรรมอันดีของบุคคล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้คนในสังคมช่วยเหลือและมีเมตตาต่อสัตว์ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดลงโทษบุคคลเพื่อต้องการให้คนอยู่ในศีลธรรม และมีเมตตาต่อสัตว์โดยกฎหมายมิได้มีขึ้นเพื่อมุ่งคุ้มครองสัตว์แต่อย่างใด และบทบัญญัติดังกล่าว ได้ใช้บังคับเรื่อยมานับตั้งแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาจนกระทั่งปัจจุบัน³

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และ 382 บังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 โดยได้รับ การแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับจากปรับไม่เกิน 1,000 บาท เป็นปรับไม่เกิน 10,000 บาท ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ซึ่งแม้ว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับก็ตาม แต่เนื้อหาของบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ได้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความชัดเจนว่าสัตว์ประเภทใดบ้างที่สามารถใช้งานได้หรือสัตว์ประเภทใดเป็นสัตว์ประเภทที่ห้ามใช้งาน อีกทั้ง คำว่า “เกินสมควร” มีความหมายกว้างหรือแคบเพียงใด รวมทั้งกรณีที่เป็นเจ้าของสัตว์หรือผู้ใช้ให้สัตว์ทำงานในขณะที่เจ็บป่วย ก็อาจจะอ้างได้ว่าไม่รู้ว่สัตว์นั้นเจ็บป่วย เพื่อให้พ้นความรับผิดชอบทางอาญาได้ เป็นต้น⁴

³ ชันวรัตน์ ไรจนโรวรรณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 127-130.

⁴ สุภัทรา เจริญวุฒิ. (2558). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดหลักสวัสดิภาพสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 43-44.

2.2 ความหมายของสัตว์

2.2.1 ความหมายของสัตว์ตามหลักสัตววิทยา

สัตว์ หมายถึง สมาชิกของอาณาจักรสัตว์หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างจาก สิ่งมีชีวิตชั้นพืชและเห็ดรา เนื่องจากไม่สามารถผลิตคลอโรฟิลล์ได้เอง มีความต้องการสารอินทรีย์เป็นอาหาร ไม่มีผนังเซลล์มีการเจริญเติบโตอย่างจำกัด มีความสามารถในการเคลื่อนไหว และมีอารมณ์ความรู้สึกหลายประการ⁵ นั่นคือสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าสัตว์จะต้องเป็นสายพันธุ์ใน Kingdom Animalia ซึ่งสิ่งมีชีวิตตระกูลดังกล่าวจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น เช่น มี Eukaryotic Cell ไม่สามารถสร้างอาหารเองได้ไม่มีผนังเซลล์มีความสามารถในการเคลื่อนที่ มีอวัยวะรับรู้สิ่งจูงใจแสดงความรู้สึกได้หลากหลาย⁶ ในปัจจุบันนี้มีการค้นพบสายพันธุ์สัตว์เกือบ 30 ล้านสายพันธุ์ โดยนักวิทยาศาสตร์ และได้จัดแบ่งประเภทของสัตว์อย่างง่าย ๆ เป็น 6 ประเภทได้แก่กลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง กลุ่มปลา กลุ่มสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และกลุ่มนก⁷

2.2.2 ความหมายของสัตว์ตามมาตรการทางกฎหมาย

1) มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศระดับสากล

มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองสัตว์โดยรวมในระดับสากล ปัจจุบันยังไม่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม จากการศึกษาพบแต่แนวทางปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักศีลธรรมอันดีเท่านั้น เช่น องค์กรสวัสดิภาพสัตว์สากล (World Society for the Protection of Animals : ASPCA) ซึ่งเป็นแกนนำในการรณรงค์ให้ประชาคม โลกร่วมลงชื่อสนับสนุนปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Iversal Declaration for the Welfare of Animals) โดยมีวัตถุประสงค์

⁵ McGraw-Hill Dictionary of Scientific and Technical Terms, 6th Edition. (2003). **Definition of Animal.** (Online). Available: <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Animals>. [2023, February 8].

“Animal (zoology), Any living organism distinguished from plants by the lack of chlorophyll, the requirement for complex organic nutrients, the lack of a cell wall, limited growth, mobility, and greater irritability.”

⁶ Biology Online. (2020). **Animal.** (Online). Available: <http://www.biology-online.org/dictionary/Animal>, [2023, February 8].

⁷ Laura Klappenbach. **The 6 Basic Animal Groups.** (Online). Available: <http://animals.about.com/od/zoology/basics/>. [2023, February 8].

ในการคุ้มครองหลักสวัสดิภาพสัตว์ขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันอยู่ในระหว่างดำเนินการ⁸ ดังนั้นความหมายเชิงภาพรวมของคำว่าสัตว์จึงไม่มีกำหนดไว้ แต่อาจมีการกล่าวถึงในรูปของบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรม ความหลากหลายทางชนิด พันธุ์ และความหลากหลายของระบบนิเวศ⁹ โดยอาจตีความได้ว่าสัตว์หมายถึงสิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งในระบบนิเวศ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาดังกล่าว

สำหรับความหมายในเชิงเฉพาะสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทนั้น ความหมายย่อมหลากหลายไปตามชนิดหรือประเภทของสัตว์ที่มุ่งคุ้มครอง เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่น (Conservation of Migratory Species of Wild Animal) ที่มีการระบุชนิดพันธุ์ของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง¹⁰ ซึ่งอาจหมายความว่าสัตว์ที่มีการอพยพย้ายถิ่นคือสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญานี้หรืออนุสัญญาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) ที่ได้กำหนดชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกห้ามค้าเด็ดขาดยกเว้นเพื่อการศึกษาเนื่องจากเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ลักษณะที่สองคือพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนถึงจุดใกล้สูญพันธุ์ และลักษณะที่สามคือชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศใด ประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือประเทศภาคี¹¹ ซึ่งในแต่ละลักษณะจะมีบัญชีรายชื่อชนิดของสัตว์ ที่กำหนดไว้จึงอาจอนุมานความหมายของสัตว์แต่ละชนิดจากบัญชีรายชื่อที่กำหนดไว้ได้

กล่าวโดยสรุป ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศระดับสากลไม่มีการให้ความหมายคำว่าสัตว์เชิงภาพรวมไว้โดยตรง แต่อธิบายในบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศหรือระบุเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องการคุ้มครองอย่างชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่ากรอบอธิบายใน บริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเพื่อให้ภาพการคุ้มครองเป็น ไปเพื่อระบบทั้งหมด และ ทรัพยากรสัตว์ย่อม

⁸ Universal Declaration on Animal Welfare. (Online). Available: http://www.udaw.org/gov/p df/thai/thai_flyer.Pdf. [2023, February 8].

⁹ Infoterra Thailand. (Online). Available: <http://infoterra.deqp.go.th>, [2023, February 8].

¹⁰ Convention on Migratory Species. *Introduction to CMS*. (Online). Available: <http://www.cms.int>, [2023, February 8].

¹¹ The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Official documents. *The CITES Appendices*. (Online). Available: <http://www.cites.org>, [2023, February 8].

ได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองนั้น แต่การคุ้มครองโดยมีการระบุชนิดสายพันธุ์เป็นไปเพื่ออนุรักษ์คุ้มครองชนิดหรือสายพันธุ์นั้นอย่างเข้มงวด โดยไม่ต้องการให้เกิดการตีความ หรือมีช่องโหว่ในการบังคับใช้

2) มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาค

จากการค้นคว้าพบว่ามีแต่สหภาพยุโรปที่มีความร่วมมือด้านการคุ้มครองสัตว์อย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้จากมาตรการทางกฎหมายหลายฉบับที่มีการคุ้มครองสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นความหมายคำว่าสัตว์จึงมีทั้งความหมายเชิงภาพรวม และความหมายเชิงเฉพาะชนิดหรือประเภทที่ต้องการคุ้มครอง

ความหมายคำว่าสัตว์ในเชิงภาพรวมคือความหมายที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการสหภาพยุโรปในการปกป้องคุ้มครองและสวัสดิภาพสัตว์ (EU Action Plan on the Protection and Welfare of Animals 2006-2010) ซึ่งได้ให้ความหมายว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและได้ยืนยันความหมายนี้อีกครั้งในพิธีสารว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองและสวัสดิภาพสัตว์ (Protocol on the Protection and Welfare of Animals) ว่า “สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก การก่อให้เกิดหรือทำให้บรรลุผลไม่ว่าจะเป็นการทำการเกษตร การเคลื่อนย้าย การตลาดภายในให้เป็นที่ไปโดยการคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์”¹² ซึ่งความหมายของสัตว์ที่ปรากฏในหลักการดังกล่าว กลายเป็นแนวทางปฏิบัติของมาตรการทางกฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ฉบับอื่น ๆ ต่อไป

ความหมายของคำว่าสัตว์ที่เป็นประเภทหรือชนิดที่ได้รับความคุ้มครอง ความหมายย่อมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในข้อตกลงสหภาพยุโรปเพื่อการคุ้มครองสัตว์เลี้ยง (European Convention for the Protection of Pet Animal) ได้ให้ความหมายของสัตว์เลี้ยง

¹² Department of state. (2009). *Foreign Agriculture Service Mission to The European Union*. (Online). Available: <http://useu.usmission.gov/agri/welfare.html>. [2023, February 6].

“The European Commission adopted the Community Action Plan on the Protection and Welfare of Animals. This Action Plan includes a 5-year legislative work plan (2006-2010) that outlines EU policy initiatives for implementing animal welfare principles in all EU sectors and in relations with third countries. Animal welfare principles are set out by the Protocol on the Protection and Welfare of Animals annexed to the Treaty of Amsterdam (in force since May 1999). The Protocol recognizes that animals are sentient beings and stipulates that " formulating and implementing the Community's agriculture, transport, internal market and research policies, the Community and the Member states shall pay full regard to the welfare requirements of animals, while respecting the legislative or administrative provisions and customs of the Member states relating in particular to religious rites, cultural traditions and regional heritage.”

(Pet Animal) ว่าเป็นสัตว์ที่สามารถเป็นเพื่อนกับมนุษย์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้ มีเจตนาในการเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยง หรือมีการขยายพันธุ์ เพื่อเป็นสัตว์เลี้ยงรวมถึงสัตว์เลี้ยงเร่ร่อนและสายพันธุ์รุ่นแรกๆที่สืบพันธุ์จากสัตว์เลี้ยงเร่ร่อนด้วย¹³ หรือในข้อตกลงสหภาพยุโรปเพื่อการคุ้มครองสัตว์ในฟาร์ม (European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes) ได้ให้ความหมายของสัตว์ในฟาร์มไว้ว่า เป็นสัตว์ที่มีการขยายพันธุ์ หรือเลี้ยงไว้เพื่อผลิตเป็นอาหารหรือกระบวนการใช้ประโยชน์ จากขนสัตว์ผิวหนังหรือเพื่อประโยชน์ของกระบวนการอื่นๆ ของฟาร์ม¹⁴ สหภาพยุโรปได้แบ่งการคุ้มครองสัตว์ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ สัตว์เลี้ยงในฟาร์มสัตว์เลี้ยงเพื่อการทดลอง การส่งออกหรือนำเข้าสัตว์ และสัตว์ทั่วไป

3) มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อพบว่าเกือบ 40 ประเทศในทุกภูมิภาคของโลกมีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์เชิงภาพรวมโดยตรง¹⁵ ดังนั้น ความหมายของคำว่า สัตว์จึงแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรการทางกฎหมายแต่ละฉบับและบริบทของแต่ละสังคมนั้น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ของประเทศมอลต้าที่วางหลักว่าสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้หมายถึง สมาชิกสัตว์ทุกชนิดที่อยู่ในอาณาจักรสัตว์ ยกเว้นสิ่งมีชีวิตที่เป็นมนุษย์ นอกจากนี้ให้

¹³ European Convention for the Protection of Pet Animal Strasbourg (13 X1 .1987) . (Online) . Available: <http://conventions.coe.int>. [2023, February 6].

“Chapter I General provisions, Article 1 Definitions

1 . By pet animal is meant any animal kept or intended to be kept by man in particular in his household for private enjoyment and companionship.

2 . By trading in pet animals is meant all regular business transactions in substantial quantities carried out for profit which involve the change of ownership of pet animals.

3 .By commercial breeding and boarding is meant breeding or boarding mainly for profit and in substantial quantities.

4. By animal sanctuary is meant a non-profit making establishment where pet animals may be kept in substantial numbers. If national legislative and/or administrative measures permit, such an establishment may accept stray animals.

5. By a stray animal is meant a pet animal which either has no home or is outside the bounds of its owner's or keeper's household and is not under the control or direct supervision of any owner or keeper.

6. By competent authority is meant the authority designated by the member state.”

¹⁴ European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming.

¹⁵ Michigan state University College of Law. Animal Legal and Historical Center. Animal Rights. (Online). Available: <http://www.animallaw.info/>. [2023, February 15].

รวมถึงสิ่งมีชีวิตจำพวกหอนแมลงและหรือการขยายพันธุ์ที่เกิดจากสัตว์จำพวกหอนแมลงด้วย แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงสัตว์ที่ยังเป็นตัวอ่อนหรือเพิ่งเริ่มก่อตัว¹⁶ หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ของประเทศแอฟริกาใต้ (Animal Protecting Act: South-Africa) วางหลักว่า สัตว์หมายถึงสัตว์จำพวกม้า วัว แกะ แพะ หมู สัตว์ปีกที่สามารถเป็นอาหารได้ นกกระจอกเทศ สุนัข แมว และสัตว์ป่าอื่นใดที่นำมาเลี้ยง หรือนกไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่า นกป่า หรือสัตว์เลื้อยคลานที่ถูกกักขังหรืออยู่ใต้ความควบคุมของมนุษย์ไม่ว่าผู้ใดก็ตาม

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าในส่วนของความหมายคำว่าสัตว์ตามมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศพบว่า ทุกประเทศที่มีมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวได้พยายามให้ความหมายที่ครอบคลุมถึงสัตว์ทุกประเภท ซึ่งสังเกตได้จากการใช้คำว่า “Member of Animal Kingdom” หรือ “Wild Animal” ในบางประเทศได้อธิบายในลักษณะกว้าง เพื่อให้การตีความเป็นไปได้โดยง่ายบางประเทศได้ให้ความหมายถึง เฉพาะสัตว์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์เพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และบริบทของสังคม

4) มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (2) กำหนดให้รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่พบว่ามีมาตราใดที่มีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสัตว์และดูแลสัตว์ไว้โดยตรงเป็นการเฉพาะ แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะมีกล่าวถึงเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ที่ดิน ทรัพยากรน้ำและพลังงานไว้ แต่ก็มิได้กล่าวถึงการรับรองคุ้มครองดูแลครอบคลุมไปถึงสัตว์ด้วย

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิได้มีมาตราที่บัญญัติรับรองคุ้มครองสัตว์และดูแลสัตว์ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้มีการบัญญัติกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่ส่งเสริมและคุ้มครองสัตว์ โดยเฉพาะประเภทหรือชนิดพันธุ์ โดยได้กำหนดความหมายคำว่า “สัตว์” ไว้ดังนี้

¹⁶ Malta Animal Welfare Act 2002. Chapter 439. Animal Welfare Act (8 February 2002) ACT No. XXV of 2001. (Online). Available: <http://www.pictures-of-cats.org/Malta-Animal-Welfare-Act-2002.html>, [2023, February 15].

(1) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535¹⁷ มีวัตถุประสงค์ในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ป่า สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง และได้ให้ความหมายของสัตว์ป่าประเภทต่าง ๆ ไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์ป่า” หมายความว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์ปีก สัตว์บก สัตว์น้ำ แมลงหรือแมง ซึ่งสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่า ในน้ำ และให้ความหมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว

“สัตว์ป่าสงวน” หมายความว่า สัตว์ป่าที่หายากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และตามที่กำหนดโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

“สัตว์ป่าคุ้มครอง” หมายความว่า สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

(2) พระราชบัญญัติวิชาชีพสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545¹⁸ มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสัตวแพทย์ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์” หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่พรรณไม้และมนุษย์

(3) พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่มีไข่สัตว์ป่า และหมายความเฉพาะ โค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์น้ำไว้ในมาตรา 4 (1) ว่า “สัตว์น้ำ” หมายความว่า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำหรือมีวงจรชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำหรืออาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมถึง เช่น ปลา กุ้ง ปู แมงดาทะเล หอย เต่ากระ ตะพาบน้ำ จระเข้ รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำนั้น สัตว์น้ำจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ปลิงทะเล ฟองน้ำ หินปะการัง กัลปังหา และสาหร่ายทะเล ทั้งนี้รวมทั้งซากหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์น้ำเหล่านั้น และหมายความรวมถึงพันธุ์ไม้น้ำตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีการะบุชื่อ

(5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ได้ให้ความหมายคำว่า สัตว์พาหนะไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณตามพระราชบัญญัตินี้

¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109/ตอนที่ 15 /หน้า 1/ 28 กุมภาพันธ์ 2535.

¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119/ตอนที่ 36/ หน้า 1/ 23 เมษายน 2545. 17 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 45/ หน้า 17/ 9 เมษายน 2535. 18 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 64/ตอนที่ 3/ หน้า 81/ 14 มกราคม 2490. 19 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 56/ -/ หน้า 1492/ 6 พฤศจิกายน 2482.

(6) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ ไว้ในมาตรา 4 ว่า สัตว์หมายความว่า

(1) ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุกร สุนัข แมว กระจง ลิง ชะนี และให้หมายความรวมถึงน้าแอบนำมาผสมพันธุ์และเอ็มบริโอ (ตัวอ่อนของสัตว์ที่ยังไม่เจริญเติบโตจนถึงขั้นที่อวัยวะครบบริบูรณ์) ของสัตว์เหล่านี้ด้วย

(2) สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และให้หมายความรวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ด้วย และ

(3) สัตว์ชนิดที่กำหนดในกฎกระทรวง

(7) พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้ความหมายของคำว่าสัตว์ไว้ในมาตรา 3 ว่า “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัย อยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

นอกจากนี้ ในส่วนของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปศุสัตว์เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ร่างมาตรการทางกฎหมายขึ้นมา 2 ฉบับ โดยความหมายของคำว่าสัตว์ปรากฏอยู่ ดังนี้

(1) ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ พ.ศ. .... มาตรา 3 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ว่า “สัตว์” หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่มีชีพพรรณไม้และมนุษย์ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงจุลชีพ

“พันธุ์สัตว์” หมายความว่า กลุ่มของสัตว์ที่มีพันธุกรรม และลักษณะทางสัตวศาสตร์เหมือนหรือคล้ายคลึงกันมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สม่ำเสมอ คงตัว และแตกต่างจากกลุ่มที่มีในสัตว์ชนิดเดียวกัน ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“พันธุ์สัตว์พื้นเมือง” หมายความว่า พันธุ์สัตว์ที่มีกำเนิดในราชอาณาจักรหรือมีอยู่ในราชอาณาจักร

(2) ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ ที่มีวัตถุประสงค์ในการยกระดับมาตรฐานการฆ่า และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตามมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัย (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures -SPS) ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ไว้ในมาตรา

4 ว่า “สัตว์” หมายความว่า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.2.3 ความหมายของสัตว์ตามองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสวัสดิภาพสัตว์

องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสวัสดิภาพสัตว์ว่า “สัตว์” หมายถึงสิ่งมีชีวิตใดที่ไม่ใช่มนุษย์และพันธุ์พืช¹⁹ แต่ความหมายดังกล่าวเป็นเพียงการให้ความหมายอย่างกว้างที่ใช้ทัศนคติของมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการให้ความหมาย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิสัตว์ กล่าวคือมนุษย์จำนวนหนึ่งเชื่อว่าสัตว์ไม่มีจิตวิญญาณบ้างไม่เชื่อว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก ดังนั้นจึงเกิดทัศนคติในเชิงความเป็นเลิศของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่อยู่เหนือสิ่งมีชีวิตทั้งหมด หากแต่จากผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หลายชิ้น ปรากฏชัดว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถมีความรู้สึกและอารมณ์เจ็บปวด เสียใจ ดีใจได้ไม่แตกต่างไปจากมนุษย์ ดังนั้นองค์กรเอกชนจึงได้ให้ความหมายของคำว่าสัตว์เพิ่มขึ้นเป็นสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต ในอาณาจักรสัตว์ไม่รวมมนุษย์ และพันธุ์พืช และเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ความรู้สึก เพื่อให้การดำเนินการกิจการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความหมายของคำว่าสัตว์นั้น ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกับพิธีสารว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองและสวัสดิภาพสัตว์ (Protocol on the Protection and Animals 2006-2010) ของสหภาพยุโรป ซึ่งได้วางหลักการยอมรับว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก เนื่องจากพิธีสารดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา และรับรองสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้เกิดการยกระดับหลักสวัสดิภาพสัตว์ขึ้นพื้นฐานส่งเสริมการวิจัยในวิธีการทดลองอื่นที่ นอกเหนือจากการทดลองในสัตว์ (Animal Test) สนับสนุนการกระจายข้อมูลสู่ประชาชน รวมถึงสนับสนุนการคุ้มครองสัตว์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการให้ความหมายอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสัตว์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับการให้ความหมายคำว่า สัตว์ขององค์กรเอกชนและเป็นไปในทิศทางเดียวกับสภาพปัญหา

2.3 ความหมายและลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

2.3.1 ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์

1) The Longman Dictionary of Contemporary English ได้ให้ความหมายของคำว่า “การทารุณกรรมสัตว์ หรือ Animal Cruelty” ไว้ว่าหมายถึง ความตั้งใจที่จะทำให้สัตว์ได้รับความ

¹⁹ Animal World. The Meaning of Animal. (Online). Available: www.animalworld.net. [2023, February 8].

"Animal means all living members of the animal kingdom, other than human beings and flora."

เจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือรูปแบบพฤติกรรมที่มีเจตนาซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานต่อสัตว์

2) คำว่า “การทารุณกรรมสัตว์” นั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ไม่ได้มีการบัญญัติให้ความหมายไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด หากแต่เมื่อได้พิจารณาความหมายของแต่ละคำแล้วจะให้ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2556 ดังนี้²⁰

คำว่า “ทารุณ” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง คุร้าย โหดร้าย ร้ายกาจ

คำว่า “ทารุณกรรม” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การกระทำอย่างโหดร้าย และ

คำว่า “สัตว์” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2556 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เองหรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์

ดังนั้น จากความหมายดังกล่าวข้างต้น คำว่า “การทารุณกรรมสัตว์” จึงหมายความว่า การกระทำอย่างคุร้าย โหดร้าย หรือร้ายกาจต่อสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับมนุษย์และสามารถที่จะเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เองตามที่ต้องการซึ่งมิใช่มนุษย์

3) พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้ความหมายการทารุณกรรมไว้ในมาตรา 3²¹ โดยให้หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด

²⁰ สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์. หน้า 227.

²¹ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

๑ล๑

๑ล๑

“การทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวดความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความรวมถึงการใช้สัตว์เพื่อการ สัตว์ เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบกามกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วยชราหรืออ่อนอายุ

๑ล๑

๑ล๑

ความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความรวมถึงการใช้สัตว์พิการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบภารกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอื่นไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ

4) ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย²² ได้ให้คำนิยามความหมายของลักษณะของคำว่า ทารุณกรรมสัตว์ ไว้ในคำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 2-3 ว่าหมายถึง

(1) การทำทารุณต่อสัตว์ หรือ
 (2) การฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น หรือ
 (3) การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือให้ใช้ทำงานอื่นไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ หรือ

(4) เป็นการกระทำโดยเจตนาสำหรับกรณิการทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์ โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ขณะที่การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือให้ใช้ทำงานอื่นไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุนั้น ผู้กระทำไม่ต้องมีเจตนาหรือการกระทำโดยประมาทก็ต้องรับผิดชอบ

5) องค์กรเกี่ยวกับการพิทักษ์สัตว์ที่มีชื่อว่า ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan) ได้ให้ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ ดังนี้²³

(1) การละเลยไม่เอาใจใส่ในการที่จะจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่สัตว์ เช่น การจะจัดหาอาหาร และน้ำ ตลอดจนจรรยาวิชาโรคที่มีความเหมาะสมและจำเป็นต่อชีวิตของสัตว์ หรือการกักขังสัตว์ไว้ในที่ที่ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่โดยธรรมชาติของสัตว์ ชนิดดังกล่าว เช่น เลี้ยงสุนัขไว้ในกรงเดียวกันเกินกว่าจำนวนสัตว์ที่กรงนั้นจะรับได้ เป็นต้น ซึ่งการกระทำด้วยการละเลยไม่เอาใจใส่ในการที่จะจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่สัตว์ หรือการกักขังสัตว์ไว้ในที่ที่ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่โดยธรรมชาติของสัตว์นั้น ย่อมจะส่งผลให้สัตว์นั้นมีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่ว่าทางกายหรือจิตใจ และอาจทำให้สัตว์นั้นถึงแก่ความตายได้ในที่สุด

(2) การขนส่งสัตว์ หากการขนส่งนั้นจำเป็นต้องเดินทางในระยะไกลจนหากขนส่งในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมก็อาจเป็นเหตุให้สัตว์ทุกข์ทรมานและอาจตายได้ในที่สุด เช่น การส่งกระรอกหรือเต่า โดยใส่ไว้ในกล่องไปรษณีย์ เป็นต้น

²² หยุด แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญาภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 374.

²³ ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan). *The definition of Cruelty to animals*. October 1999.

(3) การกระทำโดยจงใจ หรือเพิกเฉย อันเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งทางกายและจิตใจ หรือพฤติกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นทารุณกรรมจนทำให้สัตว์ดังกล่าวต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และอาจถึงแก่ชีวิตได้ในที่สุด เช่น การใช้น้ำร้อนราดใส่สัตว์ เป็นต้น

(4) การฆ่าสัตว์ หรือทำให้สัตว์พิการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การตัดขาสุนัข หรือการวางยาพิษสุนัข เป็นต้น

(5) การกระทำอันเป็นการก่อให้เกิดสัตว์ต้องต่อสู้กันเอง หรือต่อสู้กับสัตว์อื่นหรือต่อสู้กับมนุษย์ เช่น การจัดการแข่งขันสู้วัวกระทิง การชนวัว เป็นต้น

2.3.2 ลักษณะรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์

1) Andrew N. Rowan ได้ทำการจัดรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์ไว้²⁴ ดังนี้

(1) รูปแบบของการกระทำของบุคคลโดยเจตนา และส่วนใหญ่ได้มีการไตร่ตรองไว้ก่อนแล้ว โดยทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ตนได้รับความพึงพอใจจากการกระทำของตน โดยรูปแบบกระทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Cruelty เช่น การทำให้เพลิงไหม้ที่หางแมว โดยการทารุณกรรมสัตว์ในรูปแบบดังกล่าวนี้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาที่จะทำอันตรายต่อสัตว์เพื่อให้ตนเองได้รับความสุข ความพอใจ สบายใจ หรือเป็นการเพื่อสนองความต้องการในทางจิตใจอื่น ๆ ของผู้กระทำ

(2) รูปแบบของการที่บุคคลกระทำการอย่างใด ๆ โดยวิธีการในการใช้อำนาจเหนือสัตว์นั้น ๆ โดยการบีบบังคับให้สัตว์ดังกล่าวกระทำตามความต้องการของตน อันเป็นเหตุให้สัตว์นั้นได้รับซึ่งความทุกข์ทรมาน โดยรูปแบบกระทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Abuse เช่น การบังคับให้สัตว์ฝึกซ้อมอย่างทารุณ โดยการควบคุมการกระทำของสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการฝึกฝนสัตว์ให้แสดงละครสัตว์

(3) รูปแบบการทารุณกรรมสัตว์โดยการที่บุคคลละเลยไม่กระทำการใด ๆ ที่สัตว์จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ไม่อาจที่จะจัดหาอาหารและน้ำให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อสัตว์ได้ หรือไม่จัดหาที่อยู่ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของสัตว์ชนิดนั้นได้ หรือไม่รักษาความสะอาดให้สัตว์ หรือไม่ทำการรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์อย่างเหมาะสมและทันท่วงที โดยรูปแบบกระทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Neglect

(4) รูปแบบของการใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือบุคคลอื่น โดยรูปแบบกระทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Use โดยในรูปแบบดังกล่าวนี้ผู้ใช้สัตว์นั้นไม่ได้กระทำไป เพื่อที่จะให้เกิดความรู้สึกพอใจเมื่อสัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานแต่อย่างใด หากแต่

²⁴ Jessica Vanse, ed. *How is animal cruelty defined*. Understanding Animal Cruelty : 2.

เห็นว่ากรกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะความจำเป็น เช่น การเลี้ยงสัตว์เพื่อนำปบริโภค ซึ่งอย่างไรก็ตามการใช้สัตว์ในรูปแบบดังกล่าวนี้จะสามารถที่จะถือเป็นที่ยอมรับได้หากว่าได้กระทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วย

2) พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้บัญญัติในเรื่องรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในมาตรา 17 ซึ่งในมาตรา 17 นี้ภาคประชาชนได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ในเรื่องข้อห้ามการทารุณสัตว์ 20 ข้อ โดยห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการทารุณกรรมสัตว์และการกระทำดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ทั้งสิ้น²⁵ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

(1) การเฉียน ทูบตี ฟัน แทง เผา ลวก หรือทำการใด ๆ ให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน พิการหรือตายโดยไม่จำเป็น

(2) ใช้งานสัตว์ในการทำผิดกฎหมาย ใช้งานจนเกินสมควรแก่ประเภท อายุ โดยเฉพาะสัตว์อ่อนแอ เจ็บป่วยและชรา เช่น นำช้างหรือหมามาขอตาน

(3) ใช้อาหารหรือสารพิษที่ทำให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือทรมานหรือตาย เช่น สารกระตุ้น โด๊ปให้สัตว์ครีกครีน หรือทำร้ายร่างกาย

(4) ใช้พาหนะขนหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ที่ไม่เหมาะสม ทำให้สัตว์ได้รับการทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ ตาย

(5) เลี้ยงกักขังในที่แคบแออัด จนทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บหรือตาย

(6) นำสัตว์ที่เป็นอริกัน ไว้ในที่เดียวกัน เช่น กระจ่างกับงู เป็นต้น

(7) พรากรมแม่พรากรลูกที่ยังไม่หย่านม นอกจากมีเหตุจำเป็น เช่น ลูกหรือแม่สัตว์เป็นโรคติดต่อ

(8) ทอดทิ้งสัตว์เพื่อให้พ้นภาระ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่เคยถูกเลี้ยงประเภทใด ผิดกฎหมายทั้งหมด

(9) ทำให้สัตว์เลี้ยงในครอบครองทุกข์ทรมานโดยการอดข้าวอดน้ำ

(10) เจ้าของสัตว์ไม่ให้การดูแลรักษาสัตว์เลี้ยงในยามเจ็บป่วย

(11) ใช้อาหารพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับการทุกข์ทรมานหรือตาย

(12) การกระทำใด ๆ ให้สัตว์ต้องพิการหรือเสียรูปร่างจากเดิมโดยไม่จำเป็น

(13) การนำสัตว์มาประลองต่อสู้กันโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

²⁵ iLaw. (2557). ประชาชนขอเพิ่ม 20 ข้อห้าม ใน ร่างพ.ร.บ.ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. .... (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://ilaw.or.th/node/3329> [2566, 7 มกราคม].

(14) ฆ่าหรือทำร้ายสัตว์โดยอุกเหี้ยม

(15) พันธนาการ เช่น ล่าม ผูก ขังไว้จนจนเกินไปและใช้เครื่องพันธนาการที่ไม่เหมาะสม

(16) ใช้สัตว์เลือดอุ่นที่มีชีวิตอยู่เป็นอาหารสัตว์อื่น โดยมีทางเลือกอื่นที่เป็นอาหาร

(17) บริโภคสัตว์ทั้งที่มีชีวิตและลมหายใจอยู่ โดยเฉพาะสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง

(18) สังวาสหรือใช้สัตว์ประกอบภารกิจ

(19) สนับสนุนหรือมีส่วนให้ผู้อื่นกระทำการทารุณกรรมสัตว์

(20) การกระทำอื่น ๆ ตามกำหนดในกฎกระทรวงหรือเนื่อหาด้านบนทั้งหมด กำหนดให้นับเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น

2.3.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์

1) Richard Ryder ได้กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการทารุณสัตว์นั้นมีสาเหตุอยู่มากมายซึ่งอาจแบ่งประเภทได้²⁶ ดังนี้

(1) เนื่องมาจากอาการป่วยทางจิตของผู้ที่กระทำที่ได้แสดงอาการป่วยทางจิตออกมาในรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์

(2) เนื่องมาจากความก้าวร้าวทางอารมณ์ของผู้ที่กระทำในอันที่จะสนองความต้องการทางอารมณ์ของตน โดยปราศจากซึ่งการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสัตว์นั้น ซึ่งส่งผลให้สัตว์นั้นตกเป็นเครื่องระบายออกซึ่งทางอารมณ์ของบุคคลดังกล่าว

(3) เนื่องมาจากผลประโยชน์ทางการค้าที่มุ่งหวังเพียงแต่ผลกำไร โดยที่ผู้กระทำนั้นไม่มีความสนใจในสวัสดิภาพของสัตว์แต่อย่างใด แต่กลับมุ่งเน้นถึงการทำให้เกิดประโยชน์ในทางการค้าให้สูงที่สุด อันมีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน

2) Kellert and Felthous ได้ทำการค้นคว้าโดยการสัมภาษณ์นักโทษในคดีอาญา เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมในการทารุณกรรมสัตว์โดยเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาของผู้ต้องโทษคดีอาญา ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้²⁷ ดังนี้

(1) เกิดเนื่องมาจากการบังคับสัตว์ รวมถึงการขังใส่สัตว์ที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ การตะอั้นตะสุนัขที่ได้สังเสียงสร้างความรำคาญ เป็นต้น

²⁶ Richard Ryder. (1991). *Culture of cruelty*. New Internationalist. p1.

²⁷ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, & John McAloon. *Developmental Link between Cruelty to animals and Human Violence*. Australian New Zealand Journal of Criminology. pp9-11.

(2) เกิดมาจากต้องการที่ต้องลงโทษสัตว์นั้น หากแต่ว่าได้กระทำไปรุนแรงเกินจำเป็นแก่เหตุ หรือเป็นกรณีของการตอบโต้สัตว์ที่ทำผิด หรือได้ทำให้เกิดความเสียหาย หากแต่ได้กระทำด้วยความรุนแรงเกินไป เช่น การจุดไฟเผาสุนัขที่ทำลายทรัพย์สินเสียหาย เป็นต้น

(3) เกิดมาจากอุปนิสัยของตัวบุคคลที่มีความก้าวร้าว จึงกระทำโดยรุนแรงต่อสัตว์อย่างไรซึ่งเหตุผล

(4) เกิดมาจากการที่บุคคลที่มีพฤติกรรมนิยมชมชอบความรุนแรง หรือเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าข่ายชาตินิยม โดยมีความพึงพอใจในการที่ได้เห็นความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือความตายของสัตว์ หรือเป็นกรณีของบุคคลที่ชอบที่จะใช้อำนาจในการควบคุมสัตว์จนกว่าจะพอใจที่ได้เห็นความทุกข์ทรมานของสัตว์ หรือในบางกรณีอาจใช้ หรือบังคับสัตว์นั้นเพื่อชดเชยความรู้สึกอ่อนแอของตนเอง

(5) เกิดมาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคึกคะนอง หรือต้องการสร้างความเขย่าขวัญให้เกิดขึ้นแก่สังคม อาทิ การจุดระเบิดที่หางสุนัขแล้วให้วิ่งไปตามถนน เป็นต้น

(6) เกิดจากการใช้สัตว์เป็นสิ่งที่ทดลอง เพื่อที่จะเพิ่มความสามารถในการกระทำผิดกฎหมายโดยการทารุณกรรมสัตว์ ถือเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการกระทำความผิดตามกฎหมาย เช่น การการยิงเป้าโดยใช้สัตว์เป็นเป้าแทนเพื่อทดสอบความแม่นยำก่อนที่จะลงมือกระทำความผิดจริง เป็นต้น

(7) เกิดมาจากความมีอคติ หรือความรังเกียจต่อชนิดพันธุ์ของสัตว์ ทั้งนี้ชนิดของสัตว์นั้น ๆ ย่อมจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนั้นชอบหรือเกลียดสัตว์ชนิดนั้น โดยสัตว์ที่พบว่าถูกอคติหรือเกลียดส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ในกลุ่มประเภทใช้ฟันแทะ แมลง หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำหรือสัตว์เลื้อยคลาน

(8) เกิดมาจากผู้ที่กระทำความผิดมีความอาฆาตพยาบาทหรือมีความต้องการที่จะตอบโต้เจ้าของสัตว์ อันไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์โดยตรงแต่อย่างใด เช่น ผู้ที่กระทำการฆ่าสุนัขเพียงเพราะคนไม่พอใจเจ้าของสุนัขตัวดังกล่าว เป็นต้น

(9) เกิดมาจากอาการป่วยทางจิตของผู้กระทำความผิด ส่งผลให้การแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยการทารุณกรรมสัตว์

2.3.4 ผลกระทบจากการทารุณกรรมสัตว์

1) ผลกระทบที่เกิดต่อสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม สัตว์ที่ถูกทารุณกรรมนั้นจะได้รับความเสียหายที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นกับตัวสัตว์ดังกล่าว ซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายแล้วจะเห็นได้ว่าผลกระทบจะเกิดกับร่างกายของสัตว์อย่างโดยตรง เช่น

การทุบตี เป็นต้น แต่หากเป็นการกระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์ในด้านจิตใจแล้ว ผลกระทบก็จะเกิดโดยตรงในส่วนของอารมณ์ เช่น อารมณ์ซึมเศร้า หรือคูร้าย เป็นต้น

2) ผลกระทบที่เกิดแก่ผู้กระทำการทารุณกรรมสัตว์ เรื่องดังกล่าวนี้ได้ปรากฏในงานวิจัยว่า บุคคลที่เคยทารุณกรรมสัตว์มาแล้วนั้น จะมีแนวโน้มที่จะสามารถทำร้ายมนุษย์คนอื่นได้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดอาการทางจิตแก่ผู้กระทำดังกล่าวนี้ และจะยิ่งเพิ่มความเสียวตามปริมาณจำนวนครั้งที่ได้กระทำ ทั้งนี้ในทางจิตเวชจะเรียกอาการของโรคดังกล่าวนี้ว่า Conduct Disorder²⁸

3) ผลกระทบที่เกิดแก่สังคม Romen Gleyer ได้ข้อสรุปในการวิจัยว่า การแสดงออกของการทารุณสัตว์นั้นมีความสัมพันธ์กับการก่อการทารุณหรือการละเมิดต่อบุคคลอื่น และการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ทำให้เห็นได้ว่าการทารุณกรรมสัตว์นั้นมีความสัมพันธ์กับการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือการก่ออาชญากรรม จึงย่อมมีผลกระทบต่อคนในสังคมหรือชุมชนโดยตรงด้วย

2.4 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

2.4.1 แนวคิดการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามหลักจริยธรรมในทางศาสนา

1) หลักจริยธรรมในทางศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่มีอายุยาวนานกว่า 2500 ปี โดยถือได้ว่าเป็นศาสนาที่มีคำสอนให้ใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ทั้งในตัวตนของตัวมนุษย์ผู้หนึ่งเอง และสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของบุคคลดังกล่าวด้วย รวมทั้งยังมีหลักคำสอนให้บุคคลมีความเมตตา กรุณา ต่อบรรดาสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่อยู่รอบ ๆ ตัวของมนุษย์โดยไม่ฆ่า ทำร้าย หรือกระทำการอันเป็นการเบียดเบียนต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ด้วย โดยจะเห็นได้จากทั้งในหลักคำสอน อาทิ หลักศีล 5 ข้อที่ 1 คือ ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง การละเว้นจากการฆ่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิด กล่าวคือ สิ่งมีชีวิตทุกชนิดทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ หรือหลักเรื่องกฎแห่งกรรมที่สอนให้บุคคลทุกคนต้องทำกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว ซึ่งการฆ่า ทำร้าย หรือกระทำการอันเป็นการเบียดเบียนต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ก็ถือว่าเป็นการกระทำ ความชั่วอย่างหนึ่งเช่นกัน ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีแนวความคิดด้านการคุ้มครองสัตว์และพืช ซึ่งถือเป็นระบบนิเวศแฝงอยู่ด้วยในหลักคำสอนสำคัญๆ

2) หลักจริยธรรมในทางศาสนาคริสต์

²⁸ Frank R. Ascione. *Animal Abuse and Youth Violence*. Juvenile Justice Bulletin, pp. 7-9.

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่มีอายุยาวนานกว่า 2000 ปี โดยถือได้ว่าเป็นศาสนาที่มีคำสอนให้ผู้คนรักและเมตตาซึ่งกันและกัน ไม่ทำร้ายกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระหว่ามนุษย์ด้วยกันเองหรือระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยจะมีการแบ่งแยกลำดับชั้นของสัตว์ที่แตกต่างออกไปจากมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามลัทธิเทววิทยามีรากฐานมาจากแนวคิดใน “The Book of Genesis” ถือเป็นพระคัมภีร์ไบเบิลของชาวฮีบรู โดยเป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบอดัม ซึ่งเป็นชายหนุ่มที่ได้รับอาณาจักรจากพระเจ้า โดยมีท้องทะเลที่เต็มไปด้วยปลา มีสัตว์ปีกที่บินได้เต็มท้องฟ้า มีวัวควายมากมายทั้งหมดล้วนแพร่พันธุ์ขยายไปทั่วโลก²⁹ หลังจากนั้นแนวคิดดังกล่าวได้ปรากฏชัดเจนขึ้นในพระคัมภีร์ไบเบิลในลักษณะของการให้สถานะสัตว์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้ ฉะนั้นในทัศนะคติของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์จะเห็นว่าสัตว์นั้นไม่มีจิตวิญญาณ แต่อย่างไรก็ตามในพระคัมภีร์ไบเบิลก็ได้ระบุแนวคิดการคุ้มครองสัตว์ไว้ว่า มนุษย์ผู้ชอบธรรมย่อมเห็นแก่ชีวิตสัตว์ของเขา แต่ความกรุณาของมนุษย์ผู้โหดร้ายก็คือความดุร้าย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้พระคัมภีร์ไบเบิลจะบัญญัติถึงสัตว์ในลักษณะของการให้สถานะสัตว์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ได้ แต่การนำสัตว์ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์นั้น มนุษย์ต้องกระทำด้วยความเมตตากรุณาด้วยเช่นกัน

3) หลักจริยธรรมในทางศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดศาสนาหนึ่งของโลก โดยแพร่หลายอยู่ในในแถบประเทศตะวันออกกลาง จนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยถือได้ว่าเป็นศาสนาที่มีลักษณะเป็นเอกเทวนิยม โดยจะนับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว นั่นก็คือ อัลลอฮ์ โดยในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้นก็ให้มีหลักเรื่องความเมตตา “อิรเราะหฺมะฮฺ” หมายถึง คุณลักษณะของความเมตตาปราณีและให้อภัยต่อเพื่อนมนุษย์ โดยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้มีความเชื่อว่าการกระทำใดก็ตามหากเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงโปรดปราน พวกเขาไม่ลังเลเลยที่จะปฏิบัติตามพระคัมภีร์อัลกุรอานทั้งนี้ ในศาสนาอิสลามนั้น ได้แบ่งหลักความเมตตาเป็นความสัมพันธ์ของอิรเราะหฺมะฮฺระหว่างอัลลอฮ์กับมนุษย์ สัตว์ พืชและสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงสร้าง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ หลักอาหารฮาลาลถือเป็นกฎเกณฑ์ในการรับประทานเนื้อสัตว์ของศาสนาอิสลามในเรื่องที่ว่าสัตว์ประเภทใดบ้างที่สามารถรับประทานเป็นอาหารได้ รวมถึงคำกล่าวของศาสดา

²⁹ The book of Genesis (1:20-28). (Online). Available: <http://christianity.exteen.com/20090108/entry-3>, [2023, February 12].

"Dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over thecattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon theearth"

โมฮัมหมัดที่ว่า การทำดีต่อสัตว์เป็นกุศลเช่นเดียวกับการทำดีต่อมนุษย์ แต่การกระทำที่โหดร้ายต่อสัตว์เป็นสิ่งเลวร้ายเช่นเดียวกับการกระทำที่โหดร้ายต่อมนุษย์³⁰

2.4.2 แนวคิดการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามหลักจริยธรรมในทางธรรมชาติ

ปัจจุบันเนื่องด้วยมีการพิสูจน์แล้วว่าสัตว์นั้นได้มีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ตลอดจนความเจ็บปวดครวคร่าวได้เช่นเดียวกับมนุษย์ ส่งผลให้ประเทศในโลกรส่วนใหญ่ได้มีการยึดหลักแนวคิดในการที่จะน้อมรับหลักในเรื่องการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ตามหลักจริยธรรมในทางธรรมชาติ ถือได้ว่าเป็นการยอมรับในเรื่องของสิทธิความชอบธรรมขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่ ตลอดจนการดำรงชีวิตของสัตว์ โดยการยอมรับซึ่งสิทธิความชอบธรรมขั้นพื้นฐานดังกล่าวย่อมจะส่งผลให้จำต้องมีการเคารพในสิทธิการมีชีวิตอยู่ ตลอดจนการดำรงชีวิตของสัตว์ด้วย ทั้งนี้หลักจริยธรรมตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องของสัตว์ ย่อมจะสามารถอธิบายได้ ตามทฤษฎีจริยธรรม (Ethical Theories)³¹ ดังนี้

1) หลักจริยธรรมจากการมีความรู้สึกนึกคิดของสัตว์

หลักจริยธรรมจากการเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกนี้เป็นหลักที่ถือว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ได้มีพื้นฐานมาจากการที่ถือว่าสิ่งมีชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่มีความรู้สึกต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการกระทำเชิงจริยธรรมที่เป็นลักษณะส่วนบุคคลของมนุษย์แต่ละคน อาทิ ความปราณี ความรัก ความห่วงใย ความเจ็บปวด ความทรมาน เป็นต้น

2) หลักจริยธรรมจากมูลค่าในตัวของตัวเอง

หลักจริยธรรมจากมูลค่าในตัวของตัวเอง คือ การที่ต้องกระทำการใด ๆ อันเป็นการปกป้องคุ้มครองสัตว์เนื่องมาจากสาเหตุที่สัตว์ในชนิด ประเภท หรือสายพันธุ์นั้น ๆ มีมูลค่าในด้านใดด้านหนึ่ง อาทิ เป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นสัตว์ที่มีความจำเป็นต่อระบบนิเวศในบริเวณนั้น ๆ โดยเหตุผลดังกล่าวในข้างต้นนี้ย่อมทำให้สัตว์ชนิดนั้นเกิดความมีมูลค่าขึ้นมาั่นเอง โดยทฤษฎีหน้าที่ทางจริยธรรม (Duty Ethics Theory หรือ Deontology) ได้อธิบายว่า หลักจริยธรรมอันมีพื้นฐานจากมูลค่าในตัวของตัวเองนั้นเป็นการกระทำในเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นหน้าที่ที่พึงต้องกระทำ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องก็ตามก็ตาม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงหน้าที่ที่ต้องทำมากกว่าผลที่จะตามมา เช่น เจ้าของไร่ปศุสัตว์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องขับไล่หรือยิงเสีย ซึ่งเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ที่ลงมาถิ่น

³⁰ อับดุลเราะหฺมาน บินอับดุลกะรีม อัลซีหะฮฺ. *คุณลักษณะเฉพาะของศาสนาอิสลาม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://islamhouse.com/th/articles/315169/>. [2566, 7 มกราคม].

³¹ Ethical Theories and Animal Rights. (2010), <http://www.zoosavvy.com/ethical-theories.html>, April 12, 2010. อ้างถึงใน ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. (2554). *มาตรการคุ้มครองสัตว์ทางกฎหมายตามหลักสวัสดิภาพสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 43 – 44.

ปลุสตัวในไว้เพื่อหยุดยั้งมิให้เสียกินปลุสตัวที่เลี้ยงไว้ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสัตว์ที่เป็น สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์น้อยกว่าหน้าที่ในการดูแลปลุสตัวของตนเอง

3) หลักจริยธรรมจากการใช้ประโยชน์

หลักจริยธรรมจากการใช้ประโยชน์นี้ถือได้ว่าเป็นการปกป้องคุ้มครองสัตว์โดยมี วัตถุประสงค์ในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากสัตว์นั้นเป็นหลัก เช่น การเลี้ยงวัวอย่างเอาใจใส่และ คอยปกป้องคุ้มครองอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์เดียวคือให้ได้เนื้อที่มี คุณภาพดีที่สุด ซึ่งทฤษฎีผลจากจริยธรรม (Consequence Ethics Theory หรือ Teleology) ได้อธิบาย ว่าหลักจริยธรรมอันมีพื้นฐานจากผลประโยชน์นี้ ถือเป็นการกระทำเชิงจริยธรรมที่นำมาสู่ ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการมากที่สุด หากแม้หลักจริยธรรมนั้นจะผิดไป บ้างก็ตาม คือ ถ้าหากการพบควายวิ่งหนีออกมาจากโรงฆ่าสัตว์ และหากช่วยแล้วควายก็จะรอดตาย แต่ผู้ช่วยเหลือควายตัวดังกล่าวก็อาจมีความผิดทางอาญาในฐานะลักทรัพย์ แต่อย่างไรก็ตามหากว่า ผู้พบเห็นไม่ทำการช่วยเหลือก็จะทำให้บุคคลดังกล่าวนั้น เกิดความรู้สึกผิดในใจของตัวเองได้ เช่นกัน ทั้งนี้การกระทำของผู้ที่พบเห็นดังกล่าวนี้ท้ายที่สุดจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ในจิตใจที่บุคคลนั้นอยากให้เป็นด้วย

2.4.3 แนวคิดการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามหลักสิทธิของสัตว์

แม้จะกล่าวได้ว่าสัตว์นั้นมี ضمัญญ์ หากแต่เมื่อสัตว์นั้นก็เป็นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความรัก ความห่วงใย หรือความเจ็บปวดเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ ดังเช่นการทดลอง ของ Mark Berghoff ที่ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับเรื่องการมีอารมณ์ความรู้สึกในเชิงจริยธรรมของ สัตว์ประเภทหนู ซึ่งเป็นเลี้ยงลูกด้วยนม พบว่าหนูจะไม่กินอาหารที่มอบให้ หากการกินนั้นจะส่งผล ให้หนูตัวอื่นเจ็บปวด หรือกรณีหมาป่าจำฝูงจะแสดงความเสมอภาคกัน โดยยินยอมให้หมาป่าตัวอื่น ที่มีตำแหน่งด้อยกว่าตนสามารถกัดโดยไม่รุนแรงแก่ตัวมันเองได้³² ฉะนั้นในเรื่องของสิทธิต่าง ๆ ของสัตว์ คือ เรื่องของความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมถึงความมีอิสรภาพของสัตว์ของสัตว์ มนุษย์ ควรที่จะให้ความเคารพในฐานะสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งด้วย โดยมีนักวิชาการให้แนวคิดในเรื่องดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) Peter Singer มีแนวคิดในการพิจารณาความเท่าเทียมกันเชิงผลประโยชน์ที่สัตว์ควร จะได้รับ โดยเขามีความเชื่อว่า สัตว์ไม่อาจบอกมนุษย์ได้ว่าระดับความเจ็บปวดที่ได้รับนั้นมีมาก น้อยเพียงใด ส่วนมนุษย์ก็ไม่อาจระบุได้เช่นกันว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับนั้นมีความมากน้อย แตกต่างไปจากมนุษย์อย่างไร ซึ่งถือเป็นแนวคิดในการพิเคราะห์ความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์

³² Jeffrey Masson and Susan McCarthy. อ้างถึงใน วราพร สุรวดี. (2546). *เมื่อข้างร้องไห้ เรื่องของชีวิตจิตใจสัตว์ หลากหลายในโลกที่มีอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งมนุษย์สัมผัสได้*. กรุงเทพฯ: คบไปฟ. หน้า 191.

กับสัตว์ในเชิงผลประโยชน์นั่นเอง กล่าวคือเป็นการตัดสินความเท่าเทียมกันตามกฎแห่งผลประโยชน์นั่นเอง โดยเขาเห็นว่าความเท่าเทียมกันตามกฎแห่งผลประโยชน์ดังกล่าวนี้มนุษย์เป็นผู้ตัดสินแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น เนื่องจากการให้น้ำหนัก ขอบเขตและความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ที่สัตว์ควรจะได้รับว่ามีเท่าใดนั้น มนุษย์เป็นผู้กำหนดให้กับสัตว์ทั้งสิ้น³³

2) Carl Cohen มีแนวคิดที่เชื่อว่าสัตว์นั้น โดยตัวของมันเองไม่อาจที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิทธิของตนเองกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับได้ กล่าวคือ ผู้ถือสิทธิจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในขอบเขตของสิทธิทั้งหมด ฉะนั้นการที่จะให้สถานะสัตว์เทียบเท่ากับมนุษย์ในเชิงประธานแห่งสิทธินั้นจึงไม่อาจเป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็จะกระทำต่อสัตว์อย่างขาดความเมตตาากรุณาไม่ได้ เพราะสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดต่างก็มีลักษณะเฉพาะและมีผลประโยชน์เฉพาะตัว ฉะนั้นสิทธิทางจริยธรรมจึงควรเป็นไปตามผลประโยชน์และเอกลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ ด้วย³⁴

2.5 แนวคิดในการลงโทษที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์

การลงโทษ ถือเป็นวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ จะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และกฎระเบียบทางสังคมของบ้านเมืองนั้น ๆ ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล แต่การลงโทษบางอย่าง เช่น โทษจำคุกเป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตัดออกจากสังคมชั่วคราวเพื่อลงโทษและปรับปรุงแก้ไขผู้นั้น แต่โทษจำคุกอาจถูกทดแทนด้วยทางเลือกอื่นได้ เช่น การคุมความประพฤติ เป็นต้น ซึ่งแนวความคิดที่เกี่ยวกับการลงโทษ มีดังต่อไปนี้

2.5.1 แนวคิดความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายอาญา

1) แนวคิดที่เกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิด³⁵

แนวคิดในการลงโทษ ถือเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในสมัยโบราณยังไม่มีหลักเกณฑ์กลางที่ให้สังคมยอมรับถือปฏิบัติ การลงโทษจะเป็นเรื่องของการแก้แค้นตอบแทน

³³ Utilitarian Theories. (1996). (Online). Available: <http://caae.phil.cmu.edu/cavalier/80130/part2/sect9.html>, [2023, February 19].

³⁴ Carl Cohen. (2003). Reply to Tom Regan. In the Animal Ethics Reader, Edited By Susan J Armstrong and Richard G. Botzler. London: Routledge. p. 25.

³⁵ จิตตพงศ์ สระชิต. *มาตรการทางอาญาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินคดีกับผู้ประกอบการเหมืองแร่*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. หน้า 20-23.

ระหว่างคูกรณีและพรรคพวกของคูกรณี หากฝ่ายผู้ถูกทำร้ายอ่อนแอกว่าก็จะเลิกเรื่องราวก็ยุติไปเอง แต่หากฝ่ายผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหายไม่ยอมเลิกราก็จะเป็นการแก้แค้นจองเวรกันยาวนาน³⁶ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีการปกครองที่ดีมีแบบแผน สังคมมีระบบกฎหมายที่มีข้อห้ามที่มีประสิทธิภาพ รัฐก็ยื่นมือเข้ามาไกล่เกลี่ย ตัดสินความเพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้น และเป็นการยุติการแก้แค้นกันเอง โดยถือว่าผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมขึ้นนั้นมิได้ทำความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังทำความเสียหายทำลายความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและส่วนรวมอีกด้วย จึงต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาปราบปรามจับกุม และตัดสินลงโทษ ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดเพื่อให้สังคมปลอดภัย ส่วนวิธีการลงโทษก็จะใช้มาตรการรุนแรงทารุณเพื่อเป็นการขู่ขวัญให้หวาดกลัวและเข็ดหลาบ และไม่เอาเยี่ยงอย่างซึ่งถือเป็นแนวคิดในการลงโทษที่ถือปฏิบัติสืบมาจนถึงราวศตวรรษที่ 18³⁷

ประวัติความเป็นมาของวิชาอาชญาวิทยานั้น ชาวอิตาเลียนนับว่าเป็นชาติแรกที่ เริ่มให้ความสนใจและพยายามค้นคิดเกี่ยวกับวิชาอาชญาวิทยาเมื่อสองร้อยกว่าปีมาแล้ว โดยในขั้นแรกก็เป็นเพียงความคิดเห็นของปราชญ์ทั้งหลายก่อน เมื่อนำความคิดเห็นต่าง ๆ ของปราชญ์แต่ละท่านมารวมกันจึงเป็น School of Thought หรืออาจเรียกว่า “กลุ่มแนวความคิด” ก็ได้แต่ยังไม่มีใครเป็นตัวตั้งตัวตี³⁸

การรวบรวมความคิดเห็นของบรรดาปราชญ์เหล่านี้เริ่มเป็นปีกแผ่นมั่นคงขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 ระยะเวลาที่สาเหตุแห่งอาชญากรรมได้เริ่มคลี่คลายขึ้น สถาบันแห่งนี้ถือว่าเป็นสถาบันทางอาชญาวิทยาแห่งแรกที่ความคิดเห็นอย่างนักอาชญาวิทยาได้เริ่มขึ้น โดยเรียกว่า Classical School หรือ “สำนักกริเริ่ม” ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 คำราชของสำนักกริเริ่มโดยปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงเล่มแรกในยุคนั้นได้แก่คำราชของ Ceaser Bonesana, Marchese di Beccaria มีความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องความยุติธรรมในการลงโทษและสถาบันที่ดำเนินการลงโทษด้วย

แนวความคิดในเรื่องการลงโทษของเบคคาเรีย (Beccaria) สรุปสาระสำคัญได้ว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษจะต้องไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น การกำหนดโทษสำหรับความผิดแต่ละประเภทต้องเหมาะสมตามลักษณะความผิด ลักษณะหรือประเภทของโทษ รวมทั้งความหนักเบา

³⁶ จิตตพงศ์ สระจิต. อังแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 20.

³⁷ อาทิตยา วิษณุภาพ. (2557). *แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อการผลิตไฟฟ้าภายในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. (สำนักงาน ก.พ.ร.). เล่มที่ 34. หน้า 20.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

ของโทษควรจะต้องกำหนดโทษไว้แน่นอนตายตัวถือหลักการเสมอภาคเท่าเทียมกัน และควรพิจารณาโทษและดำเนินการลงโทษอย่างเปิดเผย

ต่อมาเจริมี เบ็นธัม (Jeremy Bentham) เสนอแนวความคิดในการลงโทษว่าการกำหนดโทษควรให้สอดคล้องกับความผิด คือผู้กระทำผิดควรได้รับการลงโทษที่ทำให้เขาทุกข์ทรมานกว่าผลแห่งความพอใจที่เขาจะได้รับในการกระทำผิดอันจะทำให้คนทั่วไปไม่อยากจะกระทำผิดเพราะไม่คุ้มกับที่จะต้องได้รับโทษ โดยให้ถือหลักการลงโทษว่าให้มุ่งหมายที่จะทำให้ผู้กระทำผิดเข็ดหลาบจำและให้ผู้อื่นเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยังมีความเห็นเพิ่มเติมที่สำคัญอีกว่าการกำหนดโทษในความผิดแต่ละประเภทไม่ควรกำหนดแน่นอนตายตัวในทุกกรณี ความผิดให้ศาลพิจารณาให้เหมาะสมเป็นราย ๆ ไปและวิธีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดก็ควรทำอย่างเปิดเผยเพื่อให้ผู้อื่นเห็นและเกรงกลัวไม่กล้าทำผิด³⁹

แนวความคิดในการลงโทษของ Beccaria และ Bentham เป็นที่นิยมและยอมรับในระบอบแรก ๆ ช่วงระยะหนึ่งแต่ต่อมาก็มีผู้คัดค้านมาก ต่อมาได้มีการพิจารณาปรับปรุงจุดอ่อนของแนวคิดเดิมดังกล่าวที่เน้นเรื่อง “กำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด” มาสู่แนวความคิดใหม่ที่เขาเห็นว่าเหมาะสม รัศมุนและยุติธรรมยิ่งขึ้นที่ว่า “กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด (Punishment of fit the Criminal)” ซึ่งตามแนวคิดใหม่นี้จะพิจารณาลงโทษเป็นราย ๆ ไปเฉพาะกรณีโดยพิจารณาตามความเห็นจริงว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรได้รับผ่อนผันโทษ⁴⁰

เดอว์ไคม์ (Emile Durkheim) มีความเห็นว่า “ในการควบคุมสังคมมีความจำเป็นที่สังคมจะต้องอาศัยการลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม” และเรียกการกระทำที่ต้องถูกลงโทษว่า “อาชญากรรม” กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การลงโทษเป็นลักษณะภายนอกของอาชญากรรม โดยนัยนี้อาชญากรรมจึงกลายเป็นวัตถุประสงค์ของศาสตร์ทางอาชญาวิทยา⁴¹

ลอมโบโรโซ (Lombroso) มีความคิดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดสรุปสาระสำคัญไม่ว่า อาชญากรนั้นมีหลายประเภทแตกต่างกัน ฉะนั้น การลงโทษอาชญากรแต่ละประเภทจึงไม่ควรใช้วิธีเดียวกันแม้ว่าจะได้กระทำผิดอย่างเดียวกัน⁴²

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการลงโทษ

³⁹ อาทิตยา วิชาญานุภาพ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 37. หน้า 22.

⁴⁰ อาทิตยา วิชาญานุภาพ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 37. หน้า 24.

⁴¹ อรัญ สุวรรณบุปผา. (2518). *หลักอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์. หน้า 113-114.

⁴² อาทิตยา วิชาญานุภาพ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 37. หน้า 23.

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม⁴³ สังคมก็จะต้องจัดหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะจัดการกับบุคคลที่กระทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพราะถ้าหากสังคมไม่จัดการต่อผู้ที่กระทำผิดก็เท่ากับว่าเป็นการยอมรับในการกระทำผิดดังกล่าว ซึ่งการที่สังคมจะจัดการกับคนที่กระทำผิดก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมนั้น ๆ ที่เกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุที่ต้องจัดการหรือปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำผิด อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่าง ๆ ที่ผ่านมา แบ่งออกเป็น 4 ประการ ด้วยกันคือ

(1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)⁴⁴ การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ ที่มีมาตั้งแต่สมัยมนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิม โดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่กระทำผิดนั้นมีความชั่วร้าย จึงจำเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้ายที่ผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติ รูปแบบในการลงโทษก็จะมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเขี่ยขี้ดิน ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนที่ต้องการจะเห็นผู้ที่กระทำผิดได้รับผลร้ายตอบแทนเหมือนกันกับสิ่งที่ตนเองได้รับมา จึงจะถือว่าเป็นการลงโทษที่มีความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษให้สาสมกับการกระทำผิดตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”⁴⁵ ซึ่งผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้คือ เอมมานูเอล ค้านท์ (Kant) เองเกล (Hegel) และฮอว์กินส์ (Hawkins)⁴⁶

ค้านท์ (Kant) เห็นว่า “...เหตุที่จะต้องลงโทษผู้กระทำผิดก็เพื่อรักษาความยุติธรรมเอาไว้ความยุติธรรมที่ถูกละเมิดจะต้องได้รับการทดแทน ถ้าหากว่าความยุติธรรมและสิทธิของมนุษย์ถูกทำลายลง ชีวิตของมนุษย์จะไม่มีคุณค่าอะไรเหลืออยู่เลย เราจะต้องลงโทษผู้กระทำผิด เพราะการลงโทษเป็นสิ่งที่เขาสมควรจะได้รับ ถ้าเราละเว้นไม่ลงโทษผู้กระทำผิด ก็เท่ากับว่าเราร่วมมือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของความยุติธรรมด้วย..”

เองเกล (Hegel) เห็นว่า “...เหตุของการลงโทษเพื่อให้สาสมก็เพื่อนำความถูกต้องกลับคืนมาการกระทำผิดเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้อง การลงโทษจึงเป็นปฏิกิริยาของสังคมที่ไม่เห็น

⁴³ นัทธี จิตสว่าง. (2556). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2566, 5 มกราคม].

⁴⁴ นัทธี จิตสว่าง. (2556). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2566, 5 มกราคม].

⁴⁵ ฌ็อง-ฌัก อูว์ซ็อง. (2554). *กฎหมายอาญา และอาชญาวิทยาชั้นสูงหน่วยที่ 6 ทฤษฎีการลงโทษ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หน้า 13.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-14.

ด้วยการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องนี้ ดังนั้นการลงโทษจึงเป็นสิ่งที่ผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับเนื่องจากการกระทำผิด...”

ฮอว์กินส์ (Hawkins) เห็นว่า “...เหตุที่ต้องลงโทษเพื่อให้สาสมก็เพราะมนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อการกระทำของเขา การลงโทษคนต่างจากการฝึกหัดของสัตว์ตรงที่ว่าเราตีสัตว์ที่ทำไม่ถูกต้อง เราไม่ได้คิดว่าสัตว์จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของมัน แต่เราตีมันเพื่อให้มันหวาดกลัว เพื่อมันจะได้ไม่ทำซ้ำเช่นนี้อีก เราลงโทษคนไม่ใช่เพราะเราหวังผลของการลงโทษเขา หากแต่เป็นเพราะเขาต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา ทั้งนี้เพราะสัตว์ไม่มีความรับผิดชอบต่อศีลธรรม แต่คนเรามีความรับผิดชอบต่อมันอยู่นะ...”

กล่าวโดยสรุป เมื่อสังคมต่าง ๆ ในโลกได้รับการพัฒนาทางวัตถุ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนั้นลดลงในปัจจุบัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทฤษฎีแก้แค้นทดแทนหมดไปจากสังคมโลก ในปัจจุบันก็ยังคงมีประเทศที่บังคับใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นอยู่ อาทิเช่น ประเทศอิรัก หรือประเทศที่ยึดถือเอาหลักประมวลกฎหมายฮัมมูราบี ซึ่งการที่ทฤษฎีแก้แค้นทดแทนนี้ลดลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันก็เพราะว่า สังคมได้มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น และมีการเรียกร้องในด้านของสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น

(2) การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence) ผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดการใช้วิธีลงโทษอย่างหนักต่อผู้ที่กระทำความผิด เพื่อไม่ให้ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำอีก และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการลงโทษก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Baccaria) ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “การลงโทษจะต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญ หรือป้องกันมิให้บุคคลอื่นในสังคมกระทำผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย เป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลัวต่อการลงโทษ และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากได้รับบทเรียนจากความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ผู้ที่จะกระทำความผิดคิดไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่จะได้รับมา”

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษในทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เพราะผู้กระทำความผิดได้รับบทลงโทษที่รุนแรง จึงเกิดความเข็ดหลาบต่อการกระทำความผิดขึ้นในแต่ละครั้ง และในขณะเดียวกันผลของการลงโทษ เพื่อข่มขวัญยับยั้งนี้ยังเป็นการป้องกันมิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดอีก ป้องกันปราบปรามบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด

(3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) การป้องกันสังคม หรือการตัดโอกาสการกระทำความผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากร หรือถ้าอาชญากรไม่มีโอกาสที่จะกระทำความผิด ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ คือเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม และมุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำความผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากร โดยการป้องกันอาชญากรให้ไปอยู่ที่อื่นเพื่อเป็นการป้องกันสังคมจากการกระทำความผิด⁴⁷

วิธีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิดนั้น เมื่อในสมัยอดีตประเทศอังกฤษก็เคยส่งนักโทษไปไว้ที่สหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย และในปัจจุบันก็นิยมใช้วิธีการลงโทษในลักษณะนี้ก็คือ วิธีการจำคุก โดยเป็นการกักขังผู้กระทำความผิดออกมาจากสังคมให้ไปอยู่ในเรือนจำเป็นการชั่วคราว และเมื่อผู้กระทำความผิดกลับเข้ามาอยู่ในสังคมแล้วก็มักจะมีการโทษแค้นสังคม เพราะถูกคนในสังคมไม่ยอมรับเพราะถูกประณามว่าเป็นคนจู้จุก

(4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ และไม่สามารถใช้เหตุผลในการเลือกได้ แต่มนุษย์ถูกกดดันจนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำความผิด ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้น จะเน้นหนักไปที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำความผิด โดยที่เน้นการศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล หรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหาสาเหตุการกระทำความผิดและแนวทางในการแก้ไข เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขตัวผู้กระทำความผิด⁴⁸

2.5.2 แนวคิดความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทรมานกรรมสัตว์ตามกฎหมายแพ่ง

ความรับผิดชอบทางแพ่งนั้นส่วนมากจะเป็นเรื่องของการกระทำโดยละเมิดต่อบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำละเมิดเป็นไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี

⁴⁷ นัทธี จิตสว่าง. (2556). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2566, 5 มกราคม].

⁴⁸ นัทธี จิตสว่าง. (2556). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2566, 5 มกราคม].

อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งการใดจะเป็นการละเมิดตามกฎหมายนี้ มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) มีการกระทำ หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวนั้น และอยู่ในบังคับของจิตใจผู้กระทำ และรวมถึงการงดเว้นการกระทำอันเป็นผลให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วย กล่าวคือ มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องกระทำแต่ได้งดเว้นเสียจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

2) โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำที่จะเป็นละเมิดนั้น ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยจงใจ ซึ่งหมายถึงเป็นการกระทำโดยผู้กระทำตั้งใจที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการกระทำของตน ส่วนการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ นั้น เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำต้องมีตามภาวะวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้น แต่ไม่ได้ใช้ให้เพียงพอจนเกิดความเสียหายขึ้น

3) โดยผิดกฎหมาย เป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีสิทธิ หรือทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfully) และรวมความถึงการใช้อำนาจที่มีอยู่เกินส่วน หรือใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่น

4) เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันหรือจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งความเสียหายที่จะต้องเกิดผลโดยตรงของผู้กระทำด้วย และผู้ที่ได้รับความเสียหายต้องเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้กระทำโดยตรงหรือมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น

นักนิติศาสตร์ชาวเยอรมัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ขึ้นเป็นทฤษฎีสำคัญรวม 2 ทฤษฎี⁴⁹ คือ

1) ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข

การกระทำในทุกกรณีย่อมเชื่อว่าเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผล กล่าวคือถ้าหากไม่มีการกระทำนั้น แล้วผลก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งทฤษฎีนี้ถือว่าหากปรากฏว่าไม่มีการกระทำความดังกล่าว ผลก็จะไม่เกิดขึ้นเช่นนั้น จะไม่มีความเสียหายดังที่กล่าวอ้าง ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลอันเกิดมาจากการถูกกล่าวหา ผลอันใดอันหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุหลายประการ ถ้าเหตุอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ายังมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น

⁴⁹ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2559). *หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมาย อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นตามกฎหมายไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : digi.library.tu.ac.th/thesis/la/0825/08CHAPTER_3.pdf หน้า 27-28. [2566, 6 มกราคม].

ด้วยเหมือนกัน เพราะเหตุทุก ๆ เหตุมีน้ำหนักเท่ากัน จะถือว่าเป็นแต่เหตุบางประการเท่านั้นที่ก่อให้เกิดผลขึ้นมาได้ไม่ เช่น ก. ใช้ปืนขู่บังคับให้ ข. ถอยหลังไปและตกรถน้ำต่างชั้นล่าง ซึ่งสูงกว่าพื้นดินเพียง 1 เมตร แต่ปรากฏว่าริมหน้าตานั้นมีบ่อน้ำลึก ข. จึงจมน้ำตาย ดังนี้ ความตายของ ข. เป็นผลมาจากการกระทำของ ก. แม้ ก. จะไม่รู้ว่าบ่อน้ำที่ ข. อาจตกไปตายได้ก็ตาม หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 วินิจฉัยว่า โจทก์รับจ้างขนส่งยางรถยนต์ของบริษัท ข. โดยมอบหมายให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ล.รับขนส่งให้อีกทอดหนึ่ง ฉ. ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางที่จ้างของจำเลยโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนกับรถยนต์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ล. ที่บรรทุกยางรถยนต์ดังกล่าวแล่นสวนทางมา ทำให้ยางรถยนต์ที่บรรทุกมาตกลงไปจากรถ แล้วถูกคนร้ายลักไป โจทก์ได้ชำระราคายางรถยนต์ที่สูญหายไปแก่บริษัท ข. ไปแล้ว ดังนี้เห็นได้ว่า การที่ยางรถยนต์ถูกคนร้ายลักไป เกิดขึ้นเพราะความผิดของ ฉ.คนขับรถของจำเลยที่ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกยาง ซึ่งถ้าไม่ชนก็คงไม่ถูกคนร้ายลักในที่เกิดเหตุการสูญหายของยางรถยนต์ จึงเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ในผลแห่งละเมิดของ ฉ. คนขับรถของจำเลยที่ชนรถบรรทุกยางรถยนต์ โจทก์ฟ้องในฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของบริษัท ข. ชอบที่จะคิดดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทน นับแต่วันที่โจทก์ได้จ่ายเงินให้แก่บริษัท ข. ไป จะคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่จ่ายไปตั้งแต่วันละเมิดหาได้ไม่

2) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

เหตุที่ก่อให้เกิดผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบนั้น หมายถึงเฉพาะเหตุที่ตามประสบการณ์ทั่วไปสามารถทำให้เกิดผลที่ความผิดนั้นต้องการได้ กล่าวคือ มุ่งเฉพาะเงื่อนไขที่เพียงพอเท่านั้น โดยดูเฉพาะเหตุที่ตามความรู้ความชำนาญทำให้เกิดผลได้เท่านั้น ไม่ใช่พิจารณาทุกเหตุ นอกจากนี้การกระทำและผลที่เกิดขึ้นต้องมีความเกี่ยวพันกันอย่างสมเหตุสมผล ทฤษฎีนี้ถือว่าบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น ในแง่ความรับผิดชอบของผู้กระทำใด ๆ แล้วเฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นว่านั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำนั้นจะต้องรับผิดชอบ เช่น ตามอุทธรณ์ดังกล่าว ปกติชนในฐานะอย่าง ก. ย่อมไม่อาจล่วงรู้ว่าบ่อน้ำริมหน้าตาง ก. จึงรับผิดชอบเฉพาะในผลที่ ข. ตกลงไปบาดเจ็บเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของ ข. แต่ถ้า ก. รู้ว่ามีบ่อน้ำดังกล่าว การกระทำของ ก. ก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายคือความตายของ ข.

ประเทศไทยคดีอาญา ศาลไทยหนักไปในทางใช้ทฤษฎีความเท่าเทียมกันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข แต่คดีแพ่งศาลใช้ทั้ง 2 ทฤษฎีปนกันอยู่เสมอมา จนหาหลักเกณฑ์แน่นอนไม่ได้ว่าศาลใช้ทฤษฎีใดมากกว่ากัน เนื่องจากทฤษฎีทั้งสองนี้ต่างก็มีและข้อเสียอยู่ด้วยกัน ทฤษฎีความเท่าเทียมหรือทฤษฎีเงื่อนไขมีหลักว่า ถ้าไม่มีการกระทำความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น ผู้กระทำจึงต้องรับผิดชอบ มีข้อดีตรงที่ว่าตรงกับความจริงตามธรรมชาติที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลที่ตนก่อ แต่ก็มี

ข้อเสียเพราะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบ โดยไม่มีขอบเขตรวมไปถึงความเสียหายที่ไม่มีใครคาดหมายก็ต้องรับผิดชอบด้วย ส่วนทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมีหลักการว่า ผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเป็นผลที่ตามปกติควรจะเกิดจากการกระทำของผู้กระทำดังกล่าว มีข้อดีคือ ตรงกับหลักวินิจัยความผิด คือ ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ซึ่งวินิจัยตามพฤติการณ์ที่บุคคลในฐานะเช่นนั้นควรจะทราบ แต่ก็มีข้อเสียที่จำกัดผลที่ต้องรับผิดชอบเฉพาะในขอบเขตที่ตามปกติจะเกิดผลเช่นนั้นเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นการขัดกับความจริงที่ความเสียหายอาจจะเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำ แต่ผู้กระทำกลับไม่ต้องรับผิดชอบทำให้ผู้เสียหายซึ่งไม่มีส่วนผิดต้องรับเคราะห์กรรมไปโดยลำพัง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์

แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์ โดยส่วนใหญ่แล้วมีวัตถุประสงค์ที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ การให้ความคุ้มครองสัตว์เพื่อมิให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องจากเห็นว่าสัตว์นั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งนอกเหนือจากมนุษย์ซึ่งมีความรู้สึก อารมณ์ ความรับรู้ถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ ความสุข และความกังวลใจได้ เช่นเดียวกับมนุษย์นั่นเอง ทั้งนี้แนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องสถานภาพของสัตว์นั้นจึงเกิดขึ้นมาจากเหตุผลดังกล่าวในข้างต้น โดยมีแนวคิดที่ได้อธิบาย ดังต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare)

ความหมายของสวัสดิภาพสัตว์นั้น เป็นไปในทิศทางโดยย่อจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสัตว์แต่ละประเภท วัตถุประสงค์ของการให้ความหมาย รวมทั้งความเหมาะสมของในแต่ละสังคมด้วย คือ ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้คำนิยามความหมายของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไว้ในมาตรา 3 ว่า “การจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ⁵⁰

⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557.

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

๑๗๑

๑๗๑

“การจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ

๑๗๑

๑๗๑

ตามการให้คำนิยามของ สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า สวัสดิภาพสัตว์ ไว้ว่า หมายถึง สุขสบายใจของสัตว์ กล่าวคือ การที่สัตว์นั้นได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีของสัตว์โดยอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงหลัก 2 ประการ ได้แก่ ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับสัตว์ และความพึงพอใจของสัตว์ โดยต้องตระหนักถึงเสมอ และหากมีความจำเป็นต้องกระทำให้สัตว์เจ็บปวด ผู้กระทำต้องกระทำต่อสัตว์อย่างเหมาะสมด้วย⁵¹

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติที่ดีทางด้านสวัสดิภาพสัตว์ การขนส่งสัตว์ทางบก ตามพระราชบัญญัติสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551⁵² ได้ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิภาพสัตว์ ว่าหมายถึง สภาวะทางร่างกาย จิตใจ และการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์ ในขณะที่สัตว์เผชิญกับสภาพแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ประกาศกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพโคนม ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2544⁵³ ได้ให้ความหมายคำว่า สวัสดิภาพสัตว์ ว่าหมายถึง ความเป็นอิสระของสภาวะร่างกายและจิตใจของสัตว์ในขณะที่เผชิญกับสภาพแวดล้อม ทั้งที่มนุษย์กระทำให้เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ความหิวโหย ความแออัด ความกลัว ซึ่งแสดงออกตามพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์ประเภทนั้น ๆ โดยคำนึงถึงการเลี้ยงสัตว์ การใช้สัตว์ การใช้งานพาหนะบรรทุกสัตว์ การกักขังสัตว์ และการอย่างอื่นตามชนิด ประเภท และพฤติกรรม ตามธรรมชาติของสัตว์นั้น ๆ

Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary ได้ให้ความหมายว่า หลักสวัสดิภาพของสัตว์ คือ การหลีกเลี่ยงการข่มเหงรังแกและการใช้ประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องจากสัตว์ โดย

⁵¹ สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare). (2559). *สิ่งที่สัตวแพทย์ต้องรู้ ตระหนัก และกระทำ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.vs.mahidol.ac.th/lovedog/images/PDF%20News/Animal%20welfare%20vol11-9.pdf> [2566, 19 มกราคม].

⁵² พระราชบัญญัติสินค้าเกษตร พ.ศ.2551. (2551, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 127 (ตอนพิเศษ 131ง). หน้า 3.

⁵³ ประกาศกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพ โคนม ณ สถานที่เลี้ยง พ.ศ. 2544

ข้อ 3 ในประกาศนี้

“สวัสดิภาพสัตว์” หมายถึง ความเป็นอิสระของสภาวะร่างกายและจิตใจของสัตว์ในขณะที่เผชิญกับสภาพแวดล้อม ทั้งที่มนุษย์กระทำให้เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อาทิ ความหิวโหย ความแออัด ความกลัว ซึ่งแสดงออกตามพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์ประเภทนั้นๆ โดยคำนึงถึงการเลี้ยงสัตว์ การใช้สัตว์ การใช้งานพาหนะบรรทุกสัตว์ การกักขังสัตว์ และการอย่างอื่นตามชนิด ประเภท และพฤติกรรม ตามธรรมชาติของสัตว์นั้น ๆ

ดำเนินการจัดสรรหลักเกณฑ์การอำนวยความสะดวก การให้อาหาร หรือการดูแลทั่ว ๆ ไป การป้องกันดูแลรักษาจากโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการรับรองว่าปราศจากภัยอันตราย ความไม่สะดวกสบายเกินจำเป็นและความเจ็บปวด

2.6.2 แนวคิดที่เชื่อว่าผลประโยชน์ของสัตว์อยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์

แนวคิดนี้ปรากฏอยู่ในสมัยกรีกและโรมัน โดยเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อและการตีความจากคัมภีร์ในศาสนาฮิวและศาสนาคริสต์ ในสมัยกรีกนั้น อริสโตเติล นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ได้มีความเชื่อว่า เฉพาะแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถที่จะมีได้ซึ่งเหตุผล สติปัญญา และศีลธรรม โดยเห็นว่ามนุษย์เท่านั้นที่สามารถเข้าใจหรือหยั่งรู้ถึงพระเจ้าและปีศาจความยุติธรรมและความยุติธรรมได้ จึงส่งผลให้เกิดกรอบครีวและสังคมขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีสถานะภาพพิเศษกว่าสัตว์ และนั่นทำให้มนุษย์กับสัตว์มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งยังเห็นว่าแม้จะเป็นสิ่งมีชีวิตด้วยกันก็ตาม สิ่งมีชีวิตประเภทต่ำกว่าก็ต้องเป็นทาสโดยธรรมชาติ ซึ่งระบบดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนกับห่วงโซ่ที่สำคัญที่สุดในสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งใดตามที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในห่วงโซ่นั้นจะต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากสิ่งที่อยู่ในระดับนี้เหนือกว่า กล่าวคือ เมื่อพืชถูกสร้างขึ้นมาจากสัตว์ สัตว์จึงต้องถูกสร้างขึ้นมาจากมนุษย์ ข้าทาสบริวารถูกสร้างขึ้นมาจากเจ้านาย ผู้หญิงถูกสร้างขึ้นมาจากผู้ชาย และผู้ชายซึ่งอริสโตเติลเห็นว่าถูกสร้างขึ้นมาก็เพื่อที่จะอยู่ชั้นบนสุดของระบบนี้ก็ถูกสร้างขึ้นมาจากพระเจ้า เช่นกัน ฉะนั้นแนวคิดดังกล่าวนี้จึงมีความเชื่อในแง่ที่ว่าสถานะของสัตว์ว่าเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมปกครองและใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และมนุษย์สามารถกระทำต่อสัตว์อย่างไรก็ได้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ⁵⁴

2.6.3 แนวคิดแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรม (Moral Equality Theories)

แนวคิดแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรม ถือเป็นทฤษฎีที่ให้การคุ้มครองสัตว์โดยทฤษฎีนี้ได้คำนึงถึงจริยธรรมของสัตว์ รวมทั้งหลักเรื่องความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดแห่งความคล้ายคลึงกันทางชีวภาพระหว่างมนุษย์และสัตว์ ทั้งทางกายภาพและความสามารถด้านจิตใจ โดย Tom Regan ได้อธิบายว่า สัตว์นั้นมีทั้งสถานะและความเท่าเทียมทางจริยธรรมเทียบเท่ากับมนุษย์ ทั้งนี้ความเท่าเทียมดังกล่าวในข้างต้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งหลักสิทธิ เนื่องจากเห็นว่าหากทรัพยากรใดที่มีคุณค่าจากการมีชีวิตตนอยู่ ย่อมถือว่าทรัพยากรนั้นมีสิทธิด้วยกันทั้งสิ้น และ Peter Singer ก็ได้อธิบายว่า ความเท่าเทียมกันของสถานะทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้น คือ การพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ทั้งมนุษย์และสัตว์จะได้รับหรือที่จะเสียไป โดยไม่พิจารณาเฉพาะในมุมมองของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเห็นของบุคคลทั้งสองดังกล่าวในข้างต้นจะมีสาระสำคัญอยู่ที่เรื่อง

⁵⁴ Ibid, p.8, อ้างถึงใน ธนวัฒน์ โรจนโรวรรณ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 60.

ของความเท่าเทียมกันซึ่งพวกเขาเห็นว่า การจะพิจารณาถึงความเท่าเทียมกันนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ทั้งมนุษย์และสัตว์จะได้รับมาหรือที่ได้เสียไป โดยจะต้องไม่พิจารณาถึงเฉพาะแต่ในมุมมองของมนุษย์เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งทฤษฎีนี้ได้มีความเชื่อว่าความเท่าเทียมกันนั้นจะต้องมีพื้นฐานอยู่บนหลักแห่งสิทธิด้วย ฉะนั้นเมื่อทั้งมนุษย์และสัตว์นั้นต่างฝ่ายต่างก็ถือได้ว่ามีคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น ส่งผลให้ทั้งมนุษย์และสัตว์ย่อมมีสิทธิดังกล่าวที่เท่าเทียมกันด้วย

จากแนวความเชื่อดังกล่าวในข้างต้นย่อมทำให้สามารถเห็นได้ว่าทฤษฎีแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมนี้ถือเป็นทฤษฎีที่ได้มีการขยายในส่วนของขอบเขตแห่งหลักจริยธรรมของสัตว์ออกไป เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้มีการยอมรับทั้งสถานะสัตว์ทางจริยธรรมและหลักความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสัตว์โดยการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในส่วนของข้อจำกัดทางจริยธรรมที่มนุษย์นั้นได้นึกคิดขึ้นโดยมองเฉพาะมุมมองของมนุษย์แต่ฝ่ายเดียวว่าสายพันธุ์มนุษย์นั้นมีจริยธรรมอยู่เพียงเผ่าพันธุ์เดียวเท่านั้น

2.6.4 แนวคิดโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียม (Direct but Unequal Theories)

แนวคิดดังกล่าวถือเป็นแนวคิดที่ให้การยอมรับถึงสถานภาพของสัตว์ในทางจริยธรรม กล่าวคือ เป็นการยอมรับว่าสัตว์นั้นก็สามารถที่จะมีจริยธรรม ได้อย่างที่มนุษย์มี แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้ยอมรับในเรื่องของความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ด้วยสาเหตุที่เห็นว่า หากความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่มนุษย์ให้ความหมาย ซึ่งก็คือประสิทธิภาพในการตระหนักถึงประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาทั้งบวกและลบ เช่น ความรู้สึกพึงพอใจหรือความรู้สึกเสียใจ เห็นว่าสัตว์ส่วนใหญ่ก็ย่อมมีได้ดังเช่นเดียวกับมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับว่า สัตว์ส่วนใหญ่สามารถมีสถานะทางจริยธรรมได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏว่าสัตว์นั้นมีสิ่งที่ต่างออกไปจากมนุษย์ โดยเฉพาะในเรื่องของความสามารถบางประการที่มีได้เพียงมนุษย์เท่านั้น อาทิ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเชิงเหตุผล รวมทั้งการที่มนุษย์ยังสามารถแสดงออกซึ่งสถานะทางจริยธรรมของตนเองและเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคมทางจริยธรรมด้วย ซึ่งความสามารถต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ไม่อาจมีได้ในสัตว์อื่น ฉะนั้นทฤษฎีนี้จึงถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ยอมรับถึงความมีจริยธรรมในสัตว์ แต่ปฏิเสธถึงความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในการมีอยู่ซึ่งจริยธรรม โดยเชื่อว่ามนุษย์นั้นมีอยู่มากกว่าสัตว์ โดยที่สัตว์ทั้งปวงนั้นไม่อาจที่จะพัฒนาให้มีจริยธรรมเทียบเท่ากับที่มนุษย์มีได้เลย ทั้งนี้ผู้ที่ให้การสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวนี้ก็คือ Scott Wilson⁵⁵ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าทฤษฎีโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียมนี้ได้มีการยอมรับที่เหมือน ๆ กันกับทฤษฎีแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมถึงการมีอยู่ซึ่งจริยธรรมในสัตว์ หากเพียงแต่ในทฤษฎีแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมนั้นเห็นว่า ทั้งสัตว์

⁵⁵ Scott Wilson. (2010). *Animals and Ethics*. USA. p.11.

และมนุษย์นั้นมีความเท่าเทียมกันในทางจริยธรรม ส่วนทฤษฎีโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียมนี้กลับเห็นต่างออกไปว่า ทั้งสัตว์และมนุษย์นั้นไม่อาจที่จะมีความเท่าเทียมกันในทางจริยธรรมได้เลย

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าทฤษฎีโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียมและทฤษฎีแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมต่างก็มีวัตถุประสงค์ในแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน คือ การให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เพื่อมิให้สัตว์ต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องมาจากสาเหตุที่ว่าทฤษฎีทั้งสองได้เห็นเหมือนกันว่า สัตว์นั้นก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งซึ่งมีความรู้สึก อารมณ์ สามารถที่จะมีความรับรู้ถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ ความสุข และความกังวลใจได้เช่นเดียวกับที่มนุษย์มีอยู่นั่นเอง ซึ่งทฤษฎีโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียมและทฤษฎีแห่งความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมจะมีความแตกต่างไปจากแนวคิดที่เชื่อกันในสมัยกรีกและโรมันที่ได้เชื่อว่าผลประโยชน์ของสัตว์นั้นจะต้องอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์ โดยแนวคิดที่เชื่อว่าผลประโยชน์ของสัตว์นั้นจะต้องอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของมนุษย์นั้นว่าเห็นสัตว์เป็นเพียงสิ่งที่อยู่ภายใต้การปกครองของมนุษย์เท่านั้น และมนุษย์สามารถกระทำต่อสัตว์เช่นใดก็ได้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ